

PAUL ARISTE

Vadjalaste laule

toimetaja Eduard Väari ; Eesti NSV Teaduste
Akadeemia

Tallinn

1960

Eesti Rahvusraamatukogu: PE A/80; 3 [1]

EOD - Trükise digitaalkoopia ehk e-raamatu tellimine (eBooks on Demand EOD): miljonid raamatud vaid hiireklõpsu kaugusel rohkem kui kaheteistkümnes Euroopa riigis!

Täname Teid, et valisite EOD!

Euroopa raamatukogudes säilitatakse miljoneid 15.-20. sajandi raamatuid. Kõik need raamatud on nüüd kättesaadavad e-raamatuna - vaid hiireklõpsu kaugusel 24 tundi ööpäevas, 7 päeva nädalas. Tehke otsing mõne EOD võrgustikuga liitunud raamatukogu elektronkataloogis ja tellige raamatust digitaalkoopia ehk e-raamat kogu maailmast. Soovitud raamat digiteeritakse ja tehakse Teile kättesaadavaks digitaalkoopiana ehk e-raamatuna.

Naudi oma EOD e-raamatut!

- Saa originaalse raamatu ilme ja tunnetus!
  - Saate kasutada standardtarkvara digitaalkoopia lugemiseks arvutiekraanil, suurendada pilti või navigeerida läbi terve raamatu.
  - *Otsi & leia:** Saate kasutada üksikterminite täistekstotsingut nii ühe faili kui failikomplekti (isikliku e-raamatukogu) piires.*
  - *Kopeeri & kleebi teksti ning pilte:** Saate kopeerida pilte ja tekstiosi teistesse rakendustesse, näiteks tekstitöötlusprogrammidesse.
- *Pole kättesaadav kõigis e-raamatutes.

Tingimused

EOD teenust kasutades nõustute Te tingimustega, mille on kehtestanud raamatut omav raamatukogu

- Tingimused: <https://books2ebooks.eu/csp/et/nle/et/agb.html>

Rohkem e-raamatuid

Seda teenust pakub juba 40 raamatukogu enam kui 12 Euroopa riigis.

Otsi teenuse raames pakutavaid raamatuid: <https://search.books2ebooks.eu>

Liisi info e-posta aadressil liisi@books2ebooks.eu

VADJALASTE
LAULE

Perioodika

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
EMAKEELE SELTSI TOIMETISED Nr. 3

PAUL ARISTE

PE $\frac{A}{80}$ 3
1

VADJALASTE LAULE

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

PE 8258

TALLINN 1960

8F

8NF (Vadja)

Trükitud Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Toimetus- ja Kirjastusnõukogu otsusel

*

TKN nr. 343

*

Toimetaja Eduard Väär

Vadjalased on laulurikas rahvas, kellelt 18. sajandi lõpust alates kuni meie päevini on pandud kirja ohtrasti laule ning neile lähedasi itkusid ja loitse. Need vadja rahvalaulud, mis olid 1928. aastani kogutud ning leitud uurijaile kättesaadavates panipaikades või teostes, on V. Salminen publitseerinud soome rahvalaulude suurväljaandes «Suomen kansan vanhat runot» IV 3 (Helsinki 1928). Samad laulud on ilmunud ka äratrükina iseseisva raamatu näol «Vatjalaiset runot» (Helsinki 1928). Pärast V. Salmineni publikatsioone on vadja rahvalaule kogunud ning välja andnud Leningradi uurija J. J. Lensu. Tema «Материалы по говорам води» on avaldatud kogumikus «Западно-финский сборник» (Leningrad 1930, lk. 201—305). Mõningaid lisandeid leidub ka L. Kettuneni ja L. Posti tekstikogus «Näytteitä vatjan kielestä» (Helsinki 1932). Kahed vanad vadja laulude kirjapanekud on trükki toimetanud S. Haltsonen, nimelt 1853. aastal kogutud D. E. D. Europaeuse ja 1841. aastal talletatud A. Reguly omad: «Runoretki Inkeriin v. 1853. Lisätietoja D. E. D. Europaeuksen runokeruun historiaan.» Suomi 104 : 4 (Helsinki 1957) ja «Antal Reguly, Vatjalaisuistiinpanot 1841». Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 60₃ (Helsinki 1958). Kõige viimasemad vadja rahvalaulude publikatsioonid on J. Mägiste tekstikogus «Woten erzählen. Wotische Sprachproben». Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia 118 (Helsinki 1959).

Vadja rahvalauludest on olemas V. Salmineni monograafia «Tutkimus vatjalaisten runojen alkuperästä» (Helsinki 1929) ja lühemaid kirjutisi, milles on osutatud, millist suurt osa on etendanud vadjalased ajaloolise Ingerimaa isuri ja soome rahvalaulude repertuaaris. On näidatud sedagi, et vadjalased on olnud regivärside vahendajaks eestlaste ja isurite, resp. soomlaste vahel. Tähelepanдав on ka vadjalaste omalooming. Arvestades vadjalaste rahvalaulude tähtsust on allakirjutanu 1932. aastast alates vadja rahvaloomingut kirja pannes aina küsitlenud ka rahvalaule. Aegade

jooksul on neid kogunenudki üsna rohkesti. Olemasolevad kirja-panekud avaldatakse alljärgnevalt laulikute või keelejuhtide järgi.

Järjekorra aluseks on vadja keele murdeline ja murrakuline jaotus. Kõigepealt on toodud lääne-, siis ida- ja lõpuks kukkuzi murdest kirjapandud laulud. Laulude keel on säilitatud sellisena, nagu see on registreeritud kirjapanemisel.

Osa vadjalasi, nagu Daa'ra Lehti, Mat'jo Gerassimova, Aleksandra Jovleva võisid laule esitada lauldeski. Enamasti mäletati vaid sõnu. Kahjuks pole allakirjutanu olnud võimeline viise üles märkima. Seega on viisid teadusele jäädavalt kaduma läinud.

Lauludele on lisatud eestikeelsed tõlked ning lõppu kommentaarid. Kommentaarides on erilist tähelepanu pööratud sellele, kas asjaomaste laulude keel on täiesti vadjapärane või esineb neis isuri, soome ja eesti keele mõju.

On esitatud kõik kirjapandud laulud ja laulukatkendid, mida viimased vadja keele kõnelejad on mäletanud, et neid säilitada teadusele keele- ja folkloorinäidistena.

Kiguria Kuzmin (paremal) 1932.

I. Kiguria (Grigori) Kuzmin.

Sündinud Pummala külas 1889. aastal. Laulud on kirja pandud 1932. aastal Helsingis. K. Kuzmin oli hea jutustaja, kellelt on talletatud igasugust vadja vanavara (P. Ariste, Wotische Sprachproben. Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat 1933, Tartu 1935, lk. 1 jj.).

1. ämma lugetteli vävüllë puamā aikañ — ämm itkes väimehele pulma ajal:

oi vävü, vävüni,
tüzid vettä, tunne pitä;
elä epeta kujä pällä,
elä raddo peļļõd pällä.
tšüläzä tšüntäjäd nätševäd,
äessäjäd arvavav.
epeta emas koton,
rihez nelläz nurkkegez;
veta ełši ełši kuvoš,
nitti värttäñäs;
ełši lieb ruoska-varsi,
nitti liep punottu sīma;
kazëkā raddo medde eunā,
a emā mesi-sarjā.

Oi väimees, mu väimees,
oskasid võtta, oska pidada;
ära õpeta tänaval,
ära peksa põllu peal.
külas kündjad näevad,
äestajad arvavad.
õpeta oma kodus,
toas neljanurkses;
võta õlg õlekoost,
niit värtnalt;
õlg on piitsavars,
niit on punutud piitsakeel;
sellega peksa meie õuna,
aga oma meekärge.

kazëkē lugetteli miļļë esimein ämmā, ko meni pulmeiš vällä —
seda itkes mulle esimene ämm, kui läks pulmast ära.

2. ittši älettä, idgeb äleltä, lugetteleb mamalëkē — (tütar)
itkes, itkeb, loetleb emale (haual).

välittuni, valkeajani,
jätit sie minua armottomassi,
eb lie tšellë miļ neissa
emī guorei päivī pajattamā.

Mu sünnitajake, mu valgeke,
jätsid sa mu vaeslapsiks,
ei ole, kellele ma hakkas
oma kurbadest päevadest
kõnelema.

avā sie silmäd,
vāta minū pälļë, enneseni.

Ava sa silmad,
Vaata mu peale, mu emake.

3. minua mama sünnütti
musas savvū rihez,
tahto tukehtuttā,
lämmitti teroakkaisikā alkoikā.

Mind ema sünnitas
mustas suitsutares,
tahtis lämmatada,
küttis tõrvaste halgudega.

4. mändžittī turtšia, siz lugettī — kui mängiti «sõrmusepeit-
mist», siis loeti:

turtšī, tartšī,
ripiļalëkē nokkā,

t., t.
roobile nokka,

uffatkalēē āra,
paṅkā parmāt tšīn,
arvā tšela on.

ahjuhargile haru,
pange hõlmad kinni,
arva, kellel on.

5. *urpadüõ nätilpān pojokkeizēd urvottivad i lutšivad* — palmipuudepühal poisikesed urvitasid ja lugesid:

urpad varpad,
tuorēēš terviēs
näteliš veļkā,
sillēē urpa,
millēē muna.

Urvad, varvad,
tooreks, terveks,
nädalaks võlgu,
sulle urb,
mulle muna.

II. Solo (Solomonida) Kuzmina.

Sündinud ja elanud Lempola külas, oli 68-aastane 1942. aastal, mil laulud on kirja pandud. S. Kuzmina oli küla «tark», hea muinasjuttude vestja ning kaasitaja (P. A r i s t e, Vadjalaste rahvalauludest. Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 77, Tartu 1959, lk. 58 jj.; Ühest vadja rahvalaulude tüübist. Virittäjä 1959, lk. 69).

1. *tšako kukub, mā kumizev,*
sizaz laulav, ladva painuv.

Kägu kukub, maa kumiseb,
ööbik (sisask) laulab, latv
paindub.

a mie kālātān
kuļtežēē pū jūrēē alla,
kummal on āli eliāpi,
kummal on senat tarkepad.
tšagoļļ on āli eliāpi,
sisā senat tarkepad.

Aga mina kuulatan
kuldse puu juure all,
kummal on hääļ heledam,
kummal on sōnad targemad.
Käol on hääļ heledam,
ööbiku sōnad targemad.

Laulu oli Solo vanaemalt kuulnud. Seda oli lauldud istjatel — *issutaloza*.

2. *mentī liukumā teisēē tšülāsīē, laulētī* — mindi teise külla liugu laskma, lauldi:

lākā tšiusān tšihlagüōta.

Laske, ma proovin vastlapäeva.

3. *urpadüõ nätilpān tšäütī urvottamā. ku urvotav, juttēēv* — palmipuudepühal käidi urvitamas. Kui urvitab, ütleb:

urpad, varpad,
tuorēēš, terviēs,

Urvad, varvad,
tooreks, terveks,

Solo Kuzmina 1942.

*näteliš včlkā,
silлe ura,
a milлe muna.*

nädalaks võlgu,
sulle urb,
aga mulle muna.

esimeizell enipäivā tullas mungei kopittamā — esimesel lihavõttepühal tullakse mune koguma.

4. *enneļļe lugeteļi* — emale itketi:

*neize, enneni, üļļešļe,
elti eni sünnütteli eni,
kalli eni kasvattelijena;
tulin tšüzüttelemeā*

Tõuse, mu emake, üles,
mu helde sünnitaja,
mu kallis kasvataja;
tulin küsitelma vihtlejalt,

tšülvetteli jeiltā,

a kallista kasvattelijaita,
tulin tuska tulettelema,
ja kallile kasvattelijale
  kaivalema,
sūri ennettoina etsittelijaina,
sie sūnūttelit sūnūttelijaina
ennettomalla aikā armittoni
  (armijaine).

5. eädäljē lugeteljā — isale itketi:

kallini kasvattelijeni eädāni,
kaunīs kasvati,
ennettūōta sūōtid;
kūl miljon tuskā, tuomittūōni.
armā armijaina, neizekka
  pajattamā;
vai elet sie kevisunnu
kevä mahāsēē makāmā?
teukkān tšivot tšēpäš vällä
a nezetelen nedre nezettelijaita,
ja kallit kasvattelijaita.
antagā antēēs milje, armijade
ja kallit kasvattelijad.

6. meheliē lugeteljā — mehele itketi:

neize meheni ülielie,
päivād ilozat tševellä,
linnud laulavad, tšägot
  kukkuvad,
keikkil pellant tšülvetü,
leipää kasvattassa,
lahsai sūōttēässä,
a mie ennetoin tšūnelitā tšülvān,
niku erniēt silmīs vierevād.
uottēen kotūō, etti tuled,
pienile lahsaiēē lāskavassi
  juttēēd.

aga kallilt kasvatajalt,
tulin tuska (muret) tuulutlema,
ja kallile kasvatajale kaeblema,

suure õnetu otsitlejana
sa sūnnitasid sūnnitajana
õnetul ajal armetu.

Mu kallis kasvataja, mu isake,
ilusasti kasvatasid,
õnetut sūōtsid;
kūl mul on muret, mu
  hukkamõistetud;
armsa armsake, tõuse ometi
  kõnelema;
või oled sa kangestunud
kõvasse maasse magama?
Tõukan kivid kääpalt ära,
aga tõstlen üles nõder (oma)
  ülestõstjat
ja kallist kasvatajat.
Andke andeks mulle, armsad
ja kallid kasvatajad.

Tõuse üles, mu mees,
päevad ilusad kevadel,
linnud laulavad, käod kukuvad,
kõigil põllud külvatud,
vilja kasvatatakse,
lapsi toidetakse,
aga mina õnetu pisaraid
  külvan,
nagu herved silmist veerevad.
Ootan koju, et tuled,
väikeste lastega lahkesti
  kõneled.

näe ko jätid jättümää
 tsülmää tsülää peälle,
 jeka leugä lēkutattavassi,
 jeka jalgä alā panetettavassi.
 küll sie, lahzed laukot
 kasvavad,
 jeka linnū liikuttavad,

jeka kassēē karauttavad;
 uomniz varai üllèlè ajan,
 tüütä tetsemää;
 a voimad vähäd.
 itkevad emällè tsünelev,
 a apiat e be le armottomile,
 kussait puolēē polopoikailē.

Näe, kui jätsid jäätuma
 külma küla peale,
 iga lõua kiigutada,
 iga jala alla panna.
 Küll sa, lapsed laugud
 kasvavad
 iga lindu liigutavad (ajavad
 üles)
 iga kastesse kargavad;
 hommikul vara üles ajan,
 tööd tegema;
 aga jõud on vähesed.
 Nutavad emale pisaraid,
 aga abi pole vaeslastele,
 kuskilt poolt vaestele
 poegadele.

7. Nelipühadel käisid poisid mööda küla. Poisid mängisid torupilli — rakkopilli. Lauldi järgnevat laulu:

kuket kanat kujā peälle,
 pojot tüttäred laulavad,
 starikad ja staruxad vättavad,
 küntelevad laului.
 laulagā, laulagā, lahseni,
 kultakudrit tüttäred,
 epegsilmät pojod,
 sirkuttagā silmīsē,
 da vättagā parit parepita,
 a nuori lēē nuorikkeile
 miessä laskavāta,
 silmīt sirkeita,
 tsāsīt kerkeitä.

Kuked, kanad tänavale,
 poisid, tüdrukud laulavad,
 taadid ja eided vaatavad,
 kuulavad laule.
 Laulge, laulge, mu lapsed,
 kuldkäharased tüdrukud,
 hõbesilmsed poisid,
 siristage silmadesse,
 ja vaadake paare paremaid,
 aga noortele mõrsjaile
 meest lahket,
 silmi selgeid,
 käsi kergeid.

8. jarvikoistšüläs tuotī taraš pihlagapuita. i sis senaumizeš lugettī. se paikka jarvikoistšüläzä eli svätoi. svätoi pūta tuotī. pihlaga eli tsäezä. vankeā šizgā sūämmes tuotī i pantī läsi-vällè rintoi peälle, üöllä peänalā. sis tšihutettī tsājuš i annettī läsi-vällè juuva. — Jarvigoistšüläst (Babinost) toodi aiast pihlakapuid. Ja siis ärasõnamise vastu loeti. See paik Jarvigoistšüläs oli püha.

Püha puud toodi. Pihlakas oli käes. Valge nartsu sees toodi ja pandi haigele rindade peale, öösel pea alla. Siis keedeti teeks ja anti haigele juua. *lugetti* — loeti:

*armoline jumala,
tie tinane aita,
panem pū pihlagā,
etti ngita eb noppaissi,
i kerējājēä silmä ep kerttäissi.
vātan mie rissie
ja pahāt päivēä.
lugen mie māssa,
lugen mie viessä,
i meriṣ, i metsissä,
i peṭtoissa, i soissa,
kahsteššemeṭ tapahtumizessa,*

*armoline jumala,
väheta vaivad läsivaltā,
siunā terveükā keikeṣ aigassi.*

*tule jumalassa,
jumala poigassa,
pühässä neittsüssä mārjassa.
taiivā anğeliade,
armahtagā i avittagā
keikeṣ pahaṣ päivās.
i āmin.*

Armuline jumal,
tee tinane aed,
panen puu pihlakase,
et nõid ei näppaks,
kerjaja silm ei puudutaks.
Vaatan ma risti
ja pahandust.
Loen ma maast,
loen ma veest,
ja meredest ja metsadest,
ja põldudest ja soodest,
kaheteistkümnest

õnnetusjuhtumisest.

Armuline jumal,
vähenda haigelt vaevad,
õnnista tervisega igavõseks

ajaks.

Tule jumalast,
jumala pojast,
pühast neitsist Maarjast.
Taeva inglid,
heitke armu ja aidake
kõigest pahandusest.
Ja aamen.

9. *ku tuleb ättsi rapaumine, siz vetettī kem süttā, i anti lāt-
küõsēē. i kem murua pantī roslei lādanāta sinne lāt küõ. sis pantī
lävle tüvle mālēē. siz läsiivā seizotutti peälle, i tšiuotont rinta avattī.
siz ühesēä kertā temmattī lādanā savvuata. sis pestī vähäkkeizēē
silmaid i tsäed. pantī siz jumalnurkkā lātko i katettī tšin valkegā
šižgākā. ehtagonna, kui päivā neis laskeymā puolelēessā metsēä
tagā, siz vetettī se vesi lādguõkā. i vietī läsiivā evvēē tagā i annettī
se lātko viekā tsätie. läsiivā viskaz üli kuregā pihā vie i jutteli —
kui tuleb äkiline rabandus, siis võeti kolm sütt, pandi savist pan-
nile. Ja kolm tükki pandi viirukit sinna savipannile. Siis pandi läve
kõrvale maha. Siis haige pandi seisma peale ja särgi rind tehti*

lahti. Siis üheksa korda tõmmata viiruki suitsu sisse. Siis pesti vähekeste silmad ja käed. Siis pandi savipann pühaste nurka ja kaeti valge nartsuga kinni. Õhtul, kui päike hakkas laskuma poollest saadik metsa taha, siis võeti see vesi savipanniga. Ja viidi haige kinnisõue taha ja anti see savipann veega kätte. Haige viskas üle vasaku õla vee ja ütles:

*etsi emätännaižēš,
i peri perennaizēš,
kuš sie tulid,
sinne i mene,
mahā, vetiē,
puhēē i tūlēē.
miļļē enāpēā ālā tarttū.
miļļ on jumalā sūvāt senad.*

10. *kuoli enne, jätti minū
tšūlmēā kujā pēällē jēättümēā;
kui eļen nuori, aivūō nēdra,
māilmā iloza.
tuli narvaš halli parta,
rikaz minua tšäümēā.
lupaz miļļē dengoi antā
sūri tuhatemī.
minua ep kuttsua mari,
el liene sille pari.
la sinū tuhatemed
lādguō pēhjaz lakuvad.
a sie vana hullu,
kuhe sie eļet tulļu?
miļļ on pojai niku pēdrai,
tšiutot kaunīd űllā,
kahtšitupēd vūöllā.
läpi tšūlēā tšäüvād,
pajupillis puhuvad,
ilozassi laulavad,
nēd on minū pariv.*

babuška laule — vanaema laulis.

Otsi emandast,
ja päri perenaisest.
Kust sa tulid,
sinna minegi,
maha, vette,
puusse ja tuulde.
Mulle enam ära nakatu.
Mul on jumala sügavad sõnad.

Suri emake, jättis mu maha
külmale tänavale külmetuma;
kui olen noor, väga õrn,
maailmatu ilus.
Tuli Narvast hallhabe,
rikas mulle kosja.
Lubas mulle raha anda
suuri tuhandeid.
Mind ei kutsuta Mariks,
ma ei saa sulle kaasaks.
Las sinu tuhanded
savikausi põhjas lamavad.
Oh sa vana hull,
kuhu sa oled tulnud?
Mul on poisse nagu põtru,
punased särgid seljas (üll),
kasktuped vööll.
Läbi küla lähevad,
pajupilli puhuvad,
ilusasti laulavad,
need on minu kaasad.

11. *kripu, krapu, menen
marjä,*

*sürřë lehmä karjä;
mettsäkolkku ep kolehta,
i järviè ranta eb järehtä,
tšivileuka ep tšipsahta.*

12. *lintu, lintu, kuhëë
lentëäv?*

*lentëän pimiëä mettsä.
lintu, lintu, kus on pesä?
kuivä ehzä pëällä.
ābraz ehša murtūmā,
katuap sinū pesä,
eväd neize sinū lahzed
puit müö lentelemä,
eväd neize tševëällä
ilozassi laulamā.
pitsät päiväd lintu lentiev,
i armäss aivüö laulav.
i katuap sinū pezükkeine,
i kuolevat sinū lahzed.
eb lie laulua,
pieni je lintuje eältä.*

Laulu on lauldud lōōtspilli saatel.

18. *makā, makā, mairottele,
pieni pikkarine!
lēekuttelen, laulelen,
unta sille kutsun.
nukkū, nukkū, pieni lahsi,
pane silmät tšini!
a ku neized üllilē,
sizaz neizeb laulamā,
nedremēd nedrassi,
tšättšū tšebjassi lēekutav,
lahzele unta painav.
nüüd eb lintu likuta,
i peäsko eb laula,
i katti ep kräpi.*

Kribu, krabu, lähen marjule,

suurde lehmakarja;
metsakolk ei kolahta,
ja järverand ei järahta,
konnakarv ei kipsahta.

Lind, lind, kuhu lendad?

Lendan pimedasse metsa.
Lind, lind, kus on pesa?
Kuival oksal.
Habras on oks murduma,
kaob sinu pesa;
ei hakka sinul pojad
puid mööda lendlema,
nad ei hakka kevadel
ilusasti laulma.
Pikad päevad lind lendleb
ja väga armsasti laulab.
Ja kaob su pesakene,
ja surevad sinu pojad.
Ei ole laulu,
väikeste lindude häält.

Maga, maga, mõnule,
väike tillukene!
Kiigutan, laulan,
und sulle kutsun.
Uinu, uinu, väike laps,
pane silmad kinni!
Aga kui tõused üles,
ööbik (sisask) hakkab laulma,
hällivibud õrnaks,
kätki kergeks kiigutab,
lapsele und painab.
Nüüd lind ei liiguta,
ja pääsuke ei laula,
ja kass ei kraabi.

makā, makā, mairottele,
makeqt kulda-uned.
viel pien tuskā ep, tēā,

Maga, maga, mõnule,
magusad kulduned.
Veel väike tuska (muret) ei
tunne,
tulukest ei põle midagi.

tulutta ep, pele mitä.

Ka seda laulu on lauldud lõõtspilli saatel.

14. *vetamma sje vai tšivikkeizē. isumma keikī. ühs vetap,*
tšätlē i nēep, turtšimā. tämä i lugeb — võtame söe vōi kivikese.
Istume kõik. Üks võtab kätte ja hakkab «sõrmust peitma». Tema loebki:

turkka, tarkka,
ripilalēē nokkā,
uḡfatkalleg ārā,
kepil tšerikkūō.

t., t.
roobile nokka,
ahjuhargile haru,
kepil kirikusse.

parmāt pannaš tšīn. turtšija panep, sje tšellīē. teisiat tšüzūb: tšela,
on? — teized arvavad. ku mie en juttēē, tšela, on, sis pannaš silmāt,
tšīn rätlēkā. i piep, pūtēā kumpait tšīn. seniē sāt tšīn, se jeäp pitä-
mēā. — hōlmad pannakse kinni. «Sõrmusepeitja» paneb söe kelle-
legi. Teistelt küsib: Kellel on? — Teised arvavad. Kui ma ei ütle,
kellel on, siis pannakse silmad kinni rätiga ja peab püüdma kedagi
kinni. Kelle saad kinni, see jääb pidama (s. o. sütt peitma).

15. Lastelauluke.

ühs, kahsi, kem, nellä, vīsi,
kūz, muna ūsi,
seittsemäiz on sikamiez.
kahessamaiz üppäs puhēē,
a ühessämäis sültši suhēē.

Üks, kaks, kolm, neli, viis,
kuus, muna uus,
seitsmes on sigur (seakarjus),
kaheksas hüppas puu otsa,
aga üheksas sülgas suhu.

16. *nārrizimma nī kaht vellie* — narrisime niiviisi kaht venda:

ontona ejaz,
semona sellāz,
i pittšä pīppu ampāiza.
irviško, irviško īvanna naine,
sarviško samulin naine.
a sie īvanna ikinä koira,
tapad nāizēē narvā tielīē,
ize taukkēēt kuomenā.

Anton ojas,
Siimon seljas,
ja pikk piip hambus.
Irvitaja, irvitaja Iivani naine,
sarvik Saamueli naine.
Aga sa Iivan igavene koer,
tapad naise Narva teele,
ise kärvad rehe alla.

17. a sie pāv o pahatapaine,
 a ize hilkiε-nākoine,
 latozid lahσαι rihie täünēā,
 a ize menet kabakkā:
 mo šsei nūxāp tabakkā.
 nūd ved jumala jürizev,
 i borana vārizev.
 kiri la jumalalalē rissiev;
 älä mene pāv o kabakkā,
 tule nūxāmā mo šeik ā
 tabakkā!

18. laule ĩra illoaine,
 täl on paha mieli,
 lauta, lauta lehkez,
 kulta mahā vieri.
 lauleizin ja lēguttelēizin,
 ku beleis paha mieli;
 üvā pojo annettī,
 sulkā sukua nī skapīla.

19. elivat tubakad. ku ehtagon rissintsä i rissimä, i ženiça
 menivād vällēā, siz nuorikka tuleb lugettelēmā izäliē i emäliē —
 olid kihlused. Kui õhtul ristiisa ja ristiema ja peigmees läksid ära,
 siis pruut tuleb itkema isale ja emale:

minū kallit kasvattelijad,
 nūt teil elivad vērāt
 kutsuttu,
 ko vīnāt, elūt juotī,
 etti ko minū peätā itšēās kaotitta,
 kulta-kudrid mālē leikkatta,
 tüttarikūo elämēā jeätütättä,
 i keikkegš itšēās minua kaotatta.
 ku nēen tulemā kaipāmā,
 uskogā minua ennetüōta,
 vait en pūttuizi pahatapazele.

Oh sa Paavo kuri,
 aga ise jõledanäoline,
 ladusid lapsi toa täis,
 aga ise lähed kõrtsi;
 Mooses nuuskab tubakat.
 Nüüd ju pikne müristab,
 ja oinas väriseb.
 Kirill jumalat palub:
 ära mine Paavo kõrtsi,
 tule Moosesega tubakat
 nuuskama!

Laulis Iira Illolt,
 tal on paha meel,
 laud, laud lõhkes,
 kuld maha veeres.
 Laulaksin ja kiiguksin,
 kui poleks paha meel;
 hea poiss anti,
 (arusaamatu lause).

Minu kallid kasvatajad,
 nüüd teil oli võõrad kutsutud,
 kui viina, õlut joodi,
 et kui minu pea igavesti
 kaotasite,
 kuldkäharad maha lõikate,
 tüdruku elu jäätate (külmetate),
 ja kogu elueaks mu kaotate,
 kui hakkab tulema kaebama,
 uskuge mind õnnetut,
 kui vaid ma ei satuks kurjale.

20. vasüō pulmei eli nuorikka saunaz. laulūkā tüttäred
 veivāt saunā. tüttäret pesivād nuorikkeg keik laulūkā. perēā
 saunā, sis ku neisi zarā, siz vietī nuorikke läpi tšülēā i laulettī. a

nuorikke lugette — õhtul enne pulmi oli pruut saunas. Tüdrukud lauluga viisid sauna. Tüdrukud pesid pruuti üha lauluga. Pärast sauna, siis kui hakkas koitma, siis viidi pruut läbi küla ja lauldi. Aga pruut itkes:

*vimeine ehtago kassapeänä eλλα
tüttäriküö volilla,*

*vimeine üö kassapeänä viettää;
uomeñ päivällä pallo müdrä
elämäätä,*

*neikatassa tüttäriküö kassa
i voli välleä,
ja pannaš sermuš tsätile,*

*kaottässa minua itsšäässi
ikizile koirä tagä.*

Viimane õhtu palmikpeana olla tüdruku vabadusega, viimane öö palmikpeana veeta; homme päeval palju viletsat elu,

lõigatakse tüdruku palmik ja vabadus ära, ja pannakse sõrmus sõrme (kätte),

kaotatakse mind igavesti igavesele koerale mehele.

21. *nüt tuli teine päivä. emä ajab ülielie, lugette* лев. a *kāzikaд* лаулавад. *emä lugette* лев — nüüd tuli teine päev (pärast pruudi saunaskäimist). Ema ajab üles, itkeb. Aga kaasitajad laulavad. Ema itkeb:

*neize, neize ülielie, elti,eni,
arma,ani tüttäreni,
vimeizi uomiküö uoletüöta
unta makazi,*
*nüüd müdrütad müdrä elüökä,
ilozä mehiekä elämää.
vegerälëë izälle emälle*

kummartä.

Tõuse, tõuse üles, mu heldeke, mu armas, mu tütar, viimast korda hommikul hooletut und magasid, nüüd näed vaeva viletsa eluga, ilusa mehega elades, võõrale isale emale

kummardades.

sis kāzikaд nittäväd *nuorike*nta *ivūhsed* i *juttëevad*: *ivūz mälëë* i *itku mälëë!* *ivūz mälëë* i *itku mälëë!* — siis kaasitajad lõikavad pruudilt juuksed maha ja ütlevad: «Juus maha ja nutt maha! Juus maha ja nutt maha!

21. *makä, makä, tironi,
pieni pikkaraing,
ato tulep susi särëë sūkä,
a karu karvajalgäkä,
tulep süri kaššalpeä.
a ho vilisä-sū eitütäp sinua,*

Maga, maga mu tiir, väike tilluke, muidu tuleb susi suure suuga, ja karu karvajalaga, tuleb suur märsspea. Aga kui vilesuu heidutab sind,

makā, makā, leppälintuni,
 minū leivēā-süöttäjä.
 kazvat sūressi,
 mened adraḷ tšüntämēā,
 ätsiell äessämēā,
 pentya lahkegās tetšemēā,
 a ko hüppēā arpa soldatissi,

siz jätād adrad ätsiēd,
 vanā izēā emēā.
 menet setiteliē,
 setipūsūkā mäntsīmēā,
 kerkeḷat vieroḷat vieremēā.

maga, maga, mu lepalind,
 minu leivaandja.
 Kasvad suureks,
 lähed adraga kündma,
 äkkega äestama,
 põldu kohedaks tegema.
 Aga kui langeb liisk soldatiks
 (minna),
 siis jätab adrad, äkked,
 vana isa, ema,
 lähed sõjateele,
 sõjapüssiga mängima,
 kõrgetelt veerudelt veerema.

23. kurssia tēb nellä naizikkua. nellä tšättä neṣap taitšinā lav-
 valē. nelläl tšäel välias ümpärikkua. sis tehässä mokoma niku
 provera. alla on sūr leipä, a peällä on pienepi. etsiäs tšülēā
 müö vettimī, sūrī i pienitā. leipēā keik resuḷkat tehās vettimikā, a
 peält kopeikkoikā. a sāmei peällē pannaš rubla denḡoi i seniēkā
 tšühzettäš. siz vettäš ahjossa. i sis pannaš pien suolakuppi suo-
 laikā leivēā peällē, kuza rubla on. siz laulāš naizep — pulmaleiba
 teeb neli naist. Neil kätt tōstab tainast lauale. Nelja käega silita-
 takse leiba ümberringi. Siis tehakse niisugune nagu kirikuleib. All
 on suur leib, aga peal on väiksem. Otsitakse külapidi võtmeid,
 suuri ja väikseid. Leiba tehakse igasugused joonised võtmetega,
 aga pealt kopikatega. Aga kõige peale pannakse rubla raha ning
 sellega küpsetatakse. Siis võetakse ahjust. Ja siis pannakse väike
 sooltops soolaga leiva peale, kus on rubla. Siis naised laulavad:

kurssi välittu,
 vettimikā torkittü,
 denḡoi doridettu,
 se on leipä siunattu.
 itšizessi perennaizessi,
 seniē talūō, kuhēḡ vijjās,
 rattī vettimed lievād vüözā
 rippumaza;
 ize neizeḡ iloitsema,
 akkunaš vättamā da laulamā.

Pulmaleib on silitud,
 võtmetega torgitud,
 raha kingitud,
 see on leib õnnistatud.
 Igaveseks perenaiseks
 sinna tallu, kuhu viiakse,
 aidavõtmed hakkavad vööḷ
 rippuma;
 ise hakkad ilutsema,
 aknast välja vaatama ja laulma.

Akuliina Atolajina 1959.

*mies tuleb metsäs
tuopallo üvzää mieltä,
särjē kuormā alkoi,
talvel lämmitteä.
suoja, suoja ahjo,
a sata kertä mies suojeji.*

Mees tuleb metsast,
toob palju heameelt,
suure koorma halge,
talvel kütta.
Soe, soe ahi,
aga sada korda mees soojem.

III. Akuliina Atolajina.

Põline Pummala küla elanik, oli 57-aastane 1942. aastal, mil laul on kirja pandud.

emä laule — ema laulis:

1. *lastavitakka jumala,
armahtakka armoline,
lakā tšiusān tšihlagüöta,
oņko lipea tšihlagüö mätši.*

*l. jumal,
heitku ometi armu armuline,
laske ma proovin vastlat,
kas on libe vastlamägi.*

Anna Haškova 1942.

IV. Anna Haškova.

Solo Kuzmina õde. Elas Suur-Rudjas, kuid oli sündinud ja kasvanud Pummalas, kus laulud on kuulnud vanaemalt. 1942. aastal laulu kirjapaneku ajal oli ta 82-aastane.

1. *lašt avittagā jumala,
lā tšiusān tšihlagua,
ja tšiusān tšihlagüò mätšjä,
oŋko liukua lipēa,
oŋko laskeq lakeq,
em mie lintu lankeissi,
em mie kulta kukertuissi.*

2. *tšako kukub, mā kumizev,
sizaz laulab, ladva painub.*

Lasta aidaku jumal,
las proovin vastlat,
ja proovin vastlamäge,
kas liuguda on libe,
kas lasta on lage (sile),
ma lind ei langeks,
ma kuld ei kukuks ümber.
Kägu kukub, maa kumiseb,
sisask laulab, latv paindub.

Natalia Tšarina 1959.

*a mie kũntũn kũlteizẽẽ pũ jũrẽẽ
tšenĩẽ senat tarkepad.
sisã senat tarkepad.
a tšagũõ eãli eliãpi.*

алла,

Aga mina kuulan kuldse puu juure all,
kelle sõnad targemad.
Sisaski sõnad targemad,
aga kãõ hããl heledam.

V. Natalia Tšarina.

Põline Lempola elanik, 70-aastane 1959. aastal, kui alljärgnev itku paroodia pandi kirja.

*mũd munẽkã mãntšivãd,
a sie avvaza alizep.
proššai minũ lintuni,
mene nũt kotũõsẽ!*

Muud munadega mãngivad,
aga sina hauas vedeled.
Hũvasti, mu lĩnd,
mine nũud koju!

Anna Antonova (paremal) 1942.

VI. Anna Antonova.

Kattila Peen-Ötsa põline elanik. Oli 84-aastane 1942. aastal.

1. *urpadō nātīlpān lahzet tšäüsi vād urvottamaz, siz jutteli-
vad* — palmipuudepühal käisid lapsed urvitamas. Siis ütlesid:

*urpāta, varpāta,
tōrēs, tervēs,
näteliš veškā,
si.l.lē urpa,
mi.l.lē muna.*

Urba, varba,
tooreks, terveks,
nädalaks võlgu,
sulle urb,
mulle muna.

jekaiš urvotettī eman koton. enipān siz annettī munej — igaüht
urvitati oma kodus. Lihavõttes, siis anti mune.

VII. Ot'ju (Avdotja) Onufrijeva.

Sündinud Jarvigoistšüläs, kuid suurema osa eluajast elanud
Mati külas. 92-aastane 1942. aastal, mil laulud on kirja pandud.

1. *kui kurssia vālittī, laulettī* — kui tehti pulmaleiba, lauldi:
lēri, lēri, velvüttāni, Lõõri, lõõri, mu vellele,
medde va šku lērittani, meie Vaskat, mu lõõrikest,

Ot'ju Onufrijeva 1942.

*lēri, lēri.
elä ülkā emoittasi,
emo pallo vaivoi nätsi.
tšühze kurssia paksu iloza,*

*lõõri, lõõri.
Ära hülga oma emakest,
emake palju vaevu nägi.
Küpse pulmaleib paksuks,
ilusaks.*

mie mälehtän kehnessi — ma mäletan halvasti.

*2. velvüttäni, velvüttäni,
medde velvo nī on puhaz,
nīku merezä pulrukaz.*

*Mu vellekest, mu vellekest,
meie veli on nii puhaz,
nagu meres jõenupp.*

*kui ženiža venttsāsē tuli, lauletiti — kui peigmees tuli laulatusele,
lauldi.*

Pjotra ja Marja Baranova 1942.

VIII. Marja (Maria) Baranova.

Põline Mati küla elanik, sündinud 1895. aastal. Laul on kirja pandud 1957. aastal.

1. <i>алла järvi, pällä nurmi,</i>	All järv, peal nurm,
<i>pällä nurmē pähtšizikko.</i>	nurme peal sarapik.
<i>tüttärikko tattarikko,</i>	Tüdruk tatarlane,
<i>nõrē poiļõ pettelikko.</i>	noore poisi petja.

лаулә кәсә вана от'ју-бәбә, кумпә тапеттї, нәмһһәт тапеттї — seda laulis vana Ot'ju-tädi, kes tapeti ära, sakslased tapsid.

IX. Pjotra Baranov.

Põline Mati küla elanik. Oli 1942. aastal 54-aastane.

1. Lastelauluke. Kellele tuli sõna *tēps*, see jäi pimesikuks.

*littaḷ, ḷattaḷ,
vendze, veste,
kukke, morže,
teps.*

X. Ol'ga Ivanova.

Mati küla elanik. 67-aastane 1959. aastal. Laulud on pandud kirja 1957. ja 1959. aastal.

- 1. aḷḷ on jarvi, pḷḷ on
nurmī,
nurmē pḷḷḷ pähtšenikko.
tütterikko, tattarikko,
üli addā üppelikko;
iloza pojo pettelikko.*

All on järv, peal on nurm,
nurme peal on sarapik.
Tüdruk tatarlane,
üle aia hüppaja;
ilus poiss petlik.
- 2. taitā, taitā talvi tuleb,
jarvē rannad jḷzā,
minū kalliz isub rihennēz,
karvahattu pḷzā.*

Vist küll, vist küll talv tuleb,
järve kaldad jääs,
minu kallis istub esikus,
karusnahkne müts peas.
- 3. tuen miä sūrta tētā mō,
tšivikanava vassā;
evät tšennē naizet tḷā,
kui minū pojjō nimi.*

Tulen ma suurt teed mööda,
kivikraav vastas;
ega kellegi naised tea,
kuidas minu poisi nimi.
- 4. miñnua mama pīmāl jōtti,
välissä antē vettā,
miä kazvin, varmissuzin,
ajen tüttāred mettsā.*

Mind ema piimaga jootis,
vahel andis vett,
ma kasvasin, läksin tugevaks,
ajasin tüdrukud metsa.
- 5. eiko minū kalliz
kaukana elä;
ku miḷḷḷ tuleb itsävā,
miä elästütän tšellā.*

Ega mu kallis
kaugel ela;
kui mul hakkab igav,
ma helistan kella.
- 6. keikkīs tšülās kaivod
ovad,
sḷn tšülāz lähe.
olā, marjā akkunaḷ*

Igas külas kaevud on,
siin külas allikas.
Olja, Marja õues

Ol'ga Ivanova 1959.

*sūri mussa tšivoi.
seneš tšiveš tširjotettu
ol'aksē petrā nimi.*

*7. piu pau panttia,
tšivitsellä lōtī,
savvileipā sōtī;
meddē pīka vētī,
vassen nōrik tōtī.*

*8. tādā taras kazve keikkeq,
eike be ühtä nanttua,
karalina tšihutti kofia,
kuttse miñnua jōmā.*

suur must kivi.
Selles kivis kirjutatud
Aleksi Peetri nimi.

Piu, pau, panti,
kivikella löödi,
savileiba söödi;
meie piiga viidi,
vastne noorik toodi.

Isa aias kasvas kõike,
aga pole ühtki kaalikat,
Karalina keetis kohvi,
kutsus mind jooma.

Samovara tšihub,
kultezēt tšažgad lauvāl.

Samovar keeb,
Kuldsed tassid laual.

9. meillä ehtagua isuttī
sinizellä sillalla.
tšeñnē ehtagua isuttī?
marjā ehtagua isuttī.
tšeñnē pernä peletattī?

Meil oldi istjatel
sinisel pōrandal (sillal).
Kelle jaoks olid istjad?
Marja jaoks olid istjad.
Kelle pōrna pōletati (Kes oli
armunud)?

petrā pernä peletattī.
tšen meil meneb eināmālē?
petra meneb eināmālē.
tšen meil menep sūvvā sāttamā?
marja menep sūvvā sāttamā.
kakkuvakka kainaloza,
veipata tšämmelel;
proššattavad,
läpi addā sūt antāz.

Peetri pōrna pōletati.
Kes meil läheb heinamaale?
Peeter läheb heinamaale.
Kes meil läheb sööki saatma?
Marja läheb sööki saatma,
koogivakk kaenlas,
vōipott kämblal;
jätavad hüvasti,
läbi aia suud antakse (annavad).

lauletti, kēz ehtagua isuttī — lauldi, kui oldi istjatel.

10. pähtsin on pūza,
a mazīkaz on māza,
a üvā herra on eināmāz.

Pähkel on puu otsas,
aga maasikas on maas,
aga hea härra on heinamaal.

lahsilailē tein kert juellaz. kase beļe lauli, on va tokoma
sena — lastele teinekord öeldakse. See pole laul, on vaid niisugused
sõnad.

11. a siä tara, minū tara,
miñhē siä nī tširēssi
elkkya viskād?
a siä, minū kalliz,
kui kaugaz mēv?
keikkikā siä proššatad,

Aga sa aed, mu aed,
miks sa nii ruttu
ōied maha lased?
Aga sina, mu kallis,
kui kaugele lähed?
Kõigiga sa jätad hüvasti,

a minūkā aina seittēp;
a siā e'ā seittē, e'ā süättē,
a parap proššattā,
lentī anē ūli jarvē,
tēkutti anē sīvēs sulgā.
ebe-le millē žāli sīpiā,
a on žāli millē sulkā;
ebe-le millē žāli išsā e'mmā,
a on žāli ilozā pojjuā.

12. tšeñnē kase tara
ilozā kevi elkotsav?
mihī siā minū tara,
kevi varā elkod lazzed mālē?
tšeñē kase mokom pojo
iloz tuli tarā,
neisi millē sūt antamā?
millē tuli āpiā,
miā neizin itkemā.
pojole tuli miñnua žāli.
vetti nasavē rātī,
neisi milta tšūneliā pūhtšimā.
— e'ā idge, minū kalliz,
miā vetan siñnua mehelē. —
— e'ā siā millē pajata!
siā e'led ilozā,
a miā en ē.
siā ēd rikaz,
a miā ēn köü'ä.
sinū isā emā evād anna
miñnua vettā. —
tšeñnē kase tara
mokoma ilozā?

aga minuga aina riidled;
aga sa āra riidle, āra ole kuri,
aga parem jätta hüvasti.
Lendas hani üle järve,
kukutas hani tiivast sule.
Ei ole mul kahju tiivast,
aga on mul kahju sulest;
ei ole mul kahju isast, emast,
aga on kahju ilusast poisist.

Kelle see aed
ilus väga õitseb?
Miks sa, mu aed,
väga vara lased õied maha?
Kelle see poiss niisugune
ilus tuli aeda,
hakkas mulle suud andma?
Mul hakkas häbi,
ma hakkasin nutma.
Poisil hakkas minust kahju.
Vöttis taskurāti,
hakkas mult pisaraid pühkima.
«Ära nuta, mu kallis,
ma võtan su naiseks.»
«Ära sa mulle räägi!
Sa oled ilus,
aga mina ei ole.
Sa oled rikas,
aga mina olen vaene.
Sinu isa ja ema ei lase
mind võtta.»
Kelle see aed
niisugune ilus?

XI. O'ju (Jevdokia) Ivanova.

Savvokkala küla. Keelejuht on sündinud Mati külas. Järgnevad arvitamissõnad on kirja pandud 1957. aastal.

Ot'ju Ivanova 1959.

1. *urpado-nätilpäivän pojokkeizet tšäüti urvottamā paju-urvoļ. urvoteti, pajatati* — palmipuude pühal käisid poisikesed paju-urbadega urvitamas. Urvitati, räägiti:

*urpād, varpād,
näteliš veļkā.
silļē urpa,
a milļē muna.*

Urba, varba,
nädalaks võlgu.
Sulle urb,
aga mulle muna.

tšetä urvotati, se annap siz muñnā enipān — keda urvitati, see annab siis lihavõttes muna.

Anna Issajeva 1942.

XII. Anna Issajeva.

Põline Kõrvõttula elanik. Oli 55-aastane 1942. aastal, mil laulukatkend on kirja pandud.

1. *kui mennäs vettamā, ženiḡalē laulās* — kui minnakse pruudile järele, lauldakse peigmehele:

*aikā marjā matkā lähteä,
siñnua õttēp sinū marja.*

Marjal on aeg teele minna;
sind ootab su mari.

XIII. Aleksandra Jovleva.

Vadja keele ära õppinud isur. Elas abiellumisest saadik Kõrvõttulas, kus laulud on kirja pandud 1942. aastal. Keelejuht oli siis 73-aastane.

1. *puumā laulu, ku kurssia tehtī* — pulmalaul, kui tehti pulmaleiba.

lēri, lēri, velvūeni,
ai sie īvāna velvūeni,
elä eittele emüttä,
emüd nātsi sūred vaiivad,
emüt terppinnü tšippegd;
puri puita, sei tšišviä,
sei saunas sammalia.
elä eittele emüttä,
vāli aisutta vajelā.
ämmä tulep saunassa.
izüt tšüzüb ämmältä;
— *mitä lei sille jumala?*
— *lei jumala adra-tšättä.* —
— *vīli viņkujā palāta,*
ja teizē palā pīragā,
vekā eineht emolē.

Lõõri, lõõri, mu velleke,
oh sa, Iivan, mu velleke,
ära jäta emakest maha,
emake nägi suured vaevad,
emake kannatanud valusid;
pures puid, sõi kive,
sõi saunas samblaid.
Ära jäta maha emakest,
vaheta sünnitanut.
Ämm tuleb saunast.
Isake küsib ämmalt:
«Mida löi sulle jumal?»
— «Lõi jumal adrakäe.»
— «Viili vinguja (sealiha) tükk,
ja teine tükk pirukat,
viige einet emakesele.»

2. *aika, marja, matkā mennä,*
äddä vä kukeassa kuttse,
ämmä päivä valkettēz.
jo sie vīvūd velvūeni,
kaugasut kalaruven.
lā mie maimin velvüttäni,
velitšoidän marjuttani
(marjuttain).

Aeg, mari, teele minna,
äi vaid kukest kutsus,
ämm päeva valgenedes.
Ju sa viibid, mu velleke,
hilined, mu kalake.
Las ma nimetan (nimepidi)
oma vellekest,
ülistan (isanime pidi) oma
marjakest.

XIV. Kat'a (Jekaterina) Jovleva.

Eelmise tütar, põline Kõrvõttula elanik, oli 66-aastane 1959. aastal, mil on tehtud kirjanekud.

1. *lēri, lēri, velvūeni,*
emä nātsi sūred vaiivad,
sei māta, puri tšišviä.

Leeri, leeri, mu velleke,
ema nägi suuri vaevu,
sõi maad, pures kive.

ēs pulmei lauletī, kui kursia tehtī. kui kursi vizgataz ahjō, siz,
laulāz — enne pulmi lauldi, kui pulmaleiba tehti. Kui pulmaleib
visatakse ahju, siis lauldakse.

Kat'a Jovleva 1959.

2. *pataluzikka paukasti,*
tšivireukko tšiuukasti.

Kula (kulp) paugatas,
kivihunnik kiuksatas..

3. *keikkĩš tšüläz jarved*
medde tšüläz lähe.
en miä muiteš sinne tšäünü,
üšvā tšüttärikkō tähē.

Kõigis külades järved on,
meie külas allikas.
Ei ma muidu seal käinud
(kui) hea tüdruku pärast..

XV. Dāra (Darja) Lehti (Lehtonen).

Jõgõperä külas 1870. aastal sündinud. Elas Rosona jõe ääres Vanakülas, kus kirjapanekud on tehtud 1937. ja 1938. aastal.

1. *eli urpopäivä. lahzet tšäüväd urpomaz. siz lukevad* — oli palmipuude püha. Lapsed käivad urvitamaz, Siis laulavad:

urpō, arpō,
sille kana,
milleg muna.

Urbe, arbe (liiske),
sulle kana,
mulle muna.

Daara Lehti vadja rahvarõivais 1938.

*āstaš antēssi,
vīkoš veļkā.
rīgā parred rikkāssi,
kōmineš kuniņgaz.*

Aastaks andeks,
nādalaks võlgu.
Reheparred rikkaks,
rehealusest kuningas.

2. *ku vana isä kōli, ko li pēnet tüterlahzed ja pojov, siz emā
lugetteli* — Kui vana isa suri, kui oli väikseid tütarlapsi ja poisse,
siis ema itkes:

*lahzed jätid minū kaglā;
kui mie neizen näitä kazvattamā,*

Lapsed jätsid minu kaela;
kuidas ma hakkän neid
kasvatama,

kui mie näitä neizen nešettamā,

kuidas ma hakkän neid
tōstatama,

kui mie näitä neizen sättamā?

kuidas ma hakkän neid saatma?

ku be-le ilmalla izüttä,

Kui pole maailmas isakest,
kes hakkab lapsile teed näitama,

tšen neizeb lažsīlē tētä

näüttämā,

tšen neizeb ehjoi oikāmā,

kes hakkab ohje õiendama,

tšen neizeb lažsī lätimā?

kes hakkab lapsi korraldama?

välko neisevad māmā
kūntelēmā,
kui mie neizen, māmā, sättamā,
kui neizeb māmā lähettämā?
siz eb neize tsülä kūntelēmā,
kui neisevad māmā kūntelēmā.
māmā vajotab vaivazē vattsā,
ja keik tūlep tūlehe,
ep kaikua tsülä naisilē.
tsülä naized antavat tsülmäd
mēled,
rahvaz rautaze süämē.
oi miu kallid lahzukkeized,
kūnelkä māmā.
elēttä māmanta makson alta
süntünnēd,
māmā sūtāp süssa
sūpalazed,
māmā päiväd mēlettä, üd
unetta.

Kas veel hakkavad ema
 kuulama,
 kui mina hakkan, ema, (neid)
 saatma,
 kui hakkab ema lähetama?
 Siis ei hakka küla kuulama,
 kui hakkavad ema kuulama.
 Ema vajutab haige vatsa,
 ja kõik puhub tuulde,
 ei kaevet küla naistele.
 Küla naised annavad külmad
 meeled,
 rahvas raudse südame.
 Oh, mu kallid lapsukesed,
 kuulake ema.
 Olete emalt maksakese alt
 sündinud.
 Ema söödab suust suupalased,
 ema päevad meeleta, ööd uneta.

3. Loits, mida loeti lastele haigele kohale:

šapu šapo sittä,
elä virko mittä,
varesele vaikead,
a kronile kevat tsippead,
a pāvo terveš niku tammikanto.

Š. š. sitta,
 ära lausu midagi,
 varesele raskused,
 aga rongale kõvad valud,
 aga Paavo terveks nagu
 tammekand.

4. Lastelaul.

jānez joysi jātä mū,
tiperteli tētä mū,
pissis pinorakkō,
pinō puikko persē.

Jānes jooksis jääd mööda,
 kõpsis teed mööda,
 puges pinuprakku,
 pinupind perse.

Mat'jo Gerassimova vadjja rahvarõivais 1938.

VI. Mat'jo (Matrjona) Gerassimova.

Põline Jõgõperä elanik, eelmise lulletütar ning vadjja keele-uuriija D. Tsvetkovi õde. Oli 1947. aastal 64-aastane. Laulud on kirja pandud Kukkuzi külas 1947. aasta suvel.

1. *lentāz lintu alta lidnā,*
tuli lintu tūtariissa,
sulka valkā vāiissa,
sinisulka sōmē māl.
silmād, elti sioēnalle,
nātšemet, sulgā nenīze.
se tei valē sēnāizer,
valē vēstid, vēretteli:
sizolē sētā mennā,

Lendas lind alt linna,
 tuli lind Tuudarist,
 sulg valge Vadjast,
 sinisulg Soomemaalt.
 Silmad olid tiiva all,
 nägemised suleotstes.
 See tõi valesõnakesed,
 valetated veeretles:
 õde peab sõtta minema,

a веллолĕ kottō jāvvā.
 ep_sitā ennē елу:
 šolkka-rintā seaz,
 lintti-pätä алла lidnā.
 lentāz lintu алта lidnā,
 tuli kukko tūtari ssa,
 lentāz laivā masti pālē.
 silmād ели sivēnalla,
 näšemet sulgā neniz.
 se tei teši-seņaizer:
 sizol kottō jāvvā,
 a веллолĕ settā mennā.
 — oi minū ehtoiza emä!
 lämmitä metoine sauna,
 metoizille alkoille,
 metoizille mettsä-puilla,
 seta-tellē mennez!
 mikä annad, mikä avitad,
 poigele ainagollē,
 seta-tellē mennez? —
 emä tšiuotō aivinaizē,
 mahāssā markotealla,
 vühēssā verkotealla.
 — oi minū izmerud isäni,
 mikä annad, mikä avitad,
 poigele ainagollē,
 setatellē mennez? —
 isä seimehta oroizē,
 karsinalta kagrāsūje,
 miğällä seitap settā,
 vāntēb vājē väliz.
 emä nešovop poikā:
 — elä ē uhkā seaz,
 elä ē tarkka tappeluz,
 elä mē ettē muissa,
 elä jā mudde peräs,
 a vāntū tšehs vättšē,
 litši lipū kantajlje
 lipū kantajad on kavalad.
 esimeized leikotā,

aga vend koju jääma.
 Ei seda enne olnud:
 siidirinda sõjas,
 lintpead linna all.
 Lendas lind alt linna,
 tuli kukk Tuudarist,
 lendas laeva masti peale.
 Silmad olid tiiva all,
 nägemised suleotstes.
 See tõi tõesõnakesed:
 õde peab koju jääma,
 aga vend peab sõtta minema.
 «Oh, mu hella ema!
 Küta mesine saun,
 mesiste halgudega,
 mesiste metsapuudega,
 sõjateele minnes!
 Mis annad, millega aitad,
 pojale ainukesele,
 sõjateele minnes?»
 Ema särgi parimast linast,
 maani uhkustleda,
 vööni pikkamisi liikuda.
 «Oh, mu hella isa,
 mis annad, millega aitad,
 pojale ainukesele,
 sõjateele minnes?»
 Isa sõimelt täkukese,
 latrist kaerasööja,
 kellega sõidab sõtta,
 pöörleb väe vahel.
 Ema annab nõu pojale:
 «Ära ole uhke sõjas,
 ära ole tark tapluses,
 ära mine muist ette,
 ära jää muude järele,
 aga käändu kesk väge,
 lipukandjate lähedale.
 Lipukandjad on kavalad.
 Esimesed tapetakse,

takumeizet talloṭā. —
emä leipije tēv.
open irnahtī kujale:
— hoi halli hepozuēni
mitä küluṗsettā? —
halli juttēv vassā:
sitā küluṗsettā:
poikez on uhkā seaz,
i mēb ettē muissa mehīs,
i jāb muḍḍē perās.
eb mē tšehs vättšē,
litši lipū kantaṗṗje.
sū suitsiṣ revittī,
pā päittsiṣ harottī,
tšūllet katko kannossiṣ. —
emä kōli kōluissi,
laṅkez māṣe laihiissi.

2. *tšako kukku, mā kumizi,*
lintu laulo, lehto lēkku,
sisave pani pajuz.
miä vā küntelin kujale,
seizoin seinā vērüez,
ajattelin adḍā pälle,
kummal on senat parepad,
kummā tšeli on kerkiäpi,
kummā laulu lätuizempi.
tšagō tšeli on kerkiäpi,
linnū laulu lätuizempi,
sisavā senat pareped.
miä peimizin pollēšē,
panin pajjā sezlāsē,
pādrā pittšissi pühissi,

joulu iouta õmnikkoissi.
menin miä tšülä kujale,
tšehštšezä einā aigalle,
parālle paissēlle.
algin tšakonņe kukkua,
sisavenne sirkuteḷla.

tagumised tallatakse.»
 Ema leiba teeb.
 Hobune hirahtas tänaval.
 «Hoi, mu hall hobusekene,
 mida sõjast kuulukse?»
 Hall ütleb vastu:
 «Seda kuulukse sõjast:
 su poeg on uhke sõjas,
 ja läheb muudest meestest ette,
 ja jääb muude järele.
 Ei lähe kesk väge,
 lipukandjate lähedale.
 Suu suitsedega rebiti,
 pea päitsedega lõhuti,
 küljed lõhkus kannustega.»
 Ema suri koolnuks,
 langes maha kasvavaks viljaks.

Kāgu kukkus, maa kumises,
 lind laulis, leht kiikus,
 ööbik laksutas pajus.
 Mina vaid kuulatasin tänaval,
 seisin seinā veeres,
 mõtlesin aia peal,
 kummal on sõnad paremad,
 kumma keel on kergem,
 kumma laul on ladusam.
 Käo keel on kergem,
 linnu laul ladusam,
 ööbiku sõnad paremad.
 Mina põimisin põlle,
 panin särgi hõlma,
 peetripäeva pikkadeks
 paastudeks,
 jõulu jõudehommikuteks.
 Läksin ma küla tänavale,
 kesksuve heinaajal,
 parajal päikesepaistel.
 Hakkasin käona kukkuma,
 ööbikuna siristama.

vīzaz vahti vīlōnalta,
kavalā katosenalta.

— tämä on eλλu eppiza,
seisnu on seppijē pajaz.
sepā pajā on raukuteλλu,
sepā pihtiye on piellū,
vasaroit on vaṅkuteλλu. —
miā vaiten vassaelin:

— em miā eλλu eppiz,
seiznu seppijē pajaz,
sepā pajā em raukuteλλu,
sepā pihtiye en piellū,
vasaroit en vaṅkuteλλu.
miā eppizin orjuēz,
panin pähe pīkuēz.
perennain pahatapaine,
ize ilkiä-näköine,
vei pīgā peλλō pālē,
sätto sūreļē sargaļē.
epetti pīkā:

— tē tūtā koko tsājellä,
vānā hartijā vājellä. —
hiki tilkku hiuksissa,
palavain pajjessa.
vānin pā miā päivā pōļē,
lein lōmad lounāsē.
jō on päivā pālē puddē,
hōmuz on hoṅkije tazalle,
orjā sūkko sūruzette,
leipā tsäumättä tsätte.
perennain pahatapaine,
ize ilkiä-näköine,
tōp sūvve pīgale.
tehnū pīmā murujē,
murud on mussisse matoisse,
karkeissa tsärmissä.

3. emūd minnua sünnütteli,
miā vā süätä sünnüttelin.
emūd minnua kasvotteli,

Kaval vahtis viilu alt,
kaval katuse alt.

«Tema on olnud õpis,
seisnud on seppade pajas.
Sepa paja on paugutlenud,
sepa pihte on pidanud,
vasaraid on vangutanud.»
Mina vaid vastasin:

«Ei ma olnud õpis,
seisnud seppade pajas,
sepa paja ei paugutlenud,
sepa pihte ei pidanud,
vasaraid ei vangutanud.
Mina õppisin orjapõlves,
panin pähe piigapõlves.
Perenaine tige,
ise ilgenäoline,
viis piiga põllu peale,
saatis suurele põlluribale.
Õpetas piigat:

«Tee tööd kogu käega,
vääna pihaväega.»
higi tilkus juustest,
palav särgist.
Käänasin pea ma päeva poole,
lōin näo lōunasse.
Juba on päev puude kohal,
hommik on mändide kõrgusel,
orja suuke suuruseta,
leib kätte käimata.
Perenaine tige,
ise ilgenäoline,
toob süüa piigale.
Teinud piimapudi.
Pudi on mustadest madudest,
jäikadest ussidest.

Emake mu sünnitas,
mina vaid südant sünnitasin.
Emake mind kasvatas,

miä kazvotin kassoje.
 kazvo mille kassa pittsä,
 kassa pittsä, tukke tuime,
 linā pihō pitütte,
 merē vāhō valkeutte.
 ep sukennu izā suka,
 eb arjannu emā arja.
 meni velleni virrō,
 vēmā verō rahoje,
 mahsamā mā rahoje.
 selt tei sugā sulliä,
 sigā arjassīs silliä.
 menin merē rantā,
 issuzin merē tšivellē,
 harotin haluizet hiukseš,
 haluizilnē hartijoilnē,
 punaizilnē poskipäillē.
 algin pātā sukkia.
 šulpahtī suka merrē,
 pālauiā lainēsē.
 kallistazin kattsomā,
 painuttazin vettamā,
 šulpahtīn sugā perāz.
 ujun virstā, ujun teizē,
 ujun kelmatte vāhāizē,
 ujun laivā urrespuilnē.
 tšüzün laivasse emmā,
 venēsā vellōa.
 laivā mehēd vassazivad:
 — ebē laivaza emmā,
 venēz vellōaz.
 tšüzün laivā mehiltā:
 — miss on vesi nai kauniz,
 taivaz on talmā karvallin? —
 laivā mehēd vassazivad:
 — selleš on vesi nī kauniz,
 leheht vattsā lehgettī,
 audilt vattsā halgettī. —
 pēn poika perā pitājā,

mina kasvatasin palmikuid.
 Kasvas mulle palmik pikk,
 palmik pikk, tukk kōva,
 linapeo pikkune,
 merevahu valgune.
 Ei sugenud isa suga,
 ei harjanud ema hari.
 Läks mu vend Eestimaale,
 viima maksuraha,
 maksuma maaraha.
 Sealt tōi kammi libeda,
 seaharjastest sileda.
 Läksin mereranda,
 istusin merekivile,
 harutasin armsad juuksed,
 armsaile õlgadele,
 punastele pōskedele.
 Hakkasin pead sugema.
 Sulpsatas suga merre,
 pealaud lainesse.
 Kallutasin vaatama,
 painutasin vōtma,
 sulpsatasin soa järele.
 Ujun versta, ujun teise,
 ujun kolmandat vāheke,
 ujun laeva emapuule.
 Kūsin laevast oma,
 venest vennakest.
 Laevamehed vastasid:
 «Pole laevas oma,
 venes su vennakest.»
 Kūsin laevameestelt:
 «Miks on vesi nii punane,
 taevas on roostekarvaline?»
 Laevamehed vastasid:
 «Sellest on vesi nii punane,
 lõhelt kõht lõhuti,
 haugilt kõht lõigati lõhki.»
 Väike poiss pärapidaja
 (tüüripidaja),

se jutteli salamittā:
— vellez vattsa halgettī,
mahzad mānē avvettī.
selleš on vesi nī kauniz,
taivas tal mā karvallin.

4. pāsko-lintu, päivä-lintu,
se ihale ilma-lintu,
lenteli tšesoizet päiväd,
sütšüzüzed üt pimmiäd.
ettsi mäta mätaksēn,
murrōa munitaksēn,
pehtoa pezitaksēn.
nätsi mättä meressä,
sinizē merē sizessä.
valē vaskizē pesäizē,
muni kultaizēd munaizēd.
tuli täli, aivoi täli,
merē vihkura vihaine,
laukas pesä laukaha se,

vēretti munad vette.
täütü pāsko itkēmā.
pāsko itki, tšünel vēri.
lentās sepā katolē:
— seppüeni, velvüeni,
tagoid ennē, tagoid eglē,
tago tänävā-päivä!
tē millē haravaine,
vala vaskine varsi,
pä pīt terässized,
millä ajan merē kokkō,
kopitan kultaizēd muneizēd.

5. tšüzün mäta vellolta:
— anna, vello, millē mäta,
anna nurkka nurmi-mäta,
teine kolkka kōmi-mäta,
rissikkōa, rassikkōa,
peleennutta parzikkōa,

see ütles salaja:
«Sinu venna kõht lõhki lõigati,
maksad maha maeti.
Sellest on vesi nii punane,
taevas roostekarvaline.»

Pääsulind, päevalind,
see tore õhulind,
lendles suvised päevad,
sügisesed ööd pimedad.
Otsis maad, et magada,
muru, et muneda,
põldu, et pesitseda.
Nägi mäta merest,
sinise mere seest.
Valas vaskse pesakese,
munes kuldsed munakesed.
Tuli tuul, õige tuul,
mere tuulispask vihane,
lökkas pesa Lauga (Luuga)
jökke,

veeretas munad vette.
Pidi pääsuke nutma.
Pääsuke nuttis, pisar veeres.
Lendas sepa katusele:
«Mu sepake, mu velleke,
tagusid enne, tagusid eile,
tao tänapäev!
Tee mulle rehake,
vala vaskne varsi,
pane piid terasest,
millega ajan mere kokku,
kogun kuldsed munakesed.

Küsin maad vennakeselt:
«Anna, vennas, mulle maad,
anna nurk nurmemaad,
teine kolk reheäärset,
rägastikku, padristikku,
põlenud roovistikku,

*kulunutta kuzikkõa. —
 vello vaiten vassa gli:
 — mihē māta neitüzellē,
 kuhē māta kukkaizellē?
 nejjoll on mā rivassa,
 kahē pōli kadgemissa. —
 ev veinnu kevannella,
 ep kevanna, ep pahanna,
 anti nurkā nurmi-māta,
 teizē kolkā kōmi-māta,
 rissikkõa, rassikkõa,
 palannutta parzikkõa,
 kulunnutta kuzikkõa.
 sinne miä tsülvin sinoje.
 meni tōssa vikko teine,
 kulu tōssa kūta kahsi,
 menin miä sinō kattsomā.
 sino on sinikukalla,
 pella vas punakukalla.
 sino idgep tsitkemissa,
 pella ves puhassamissa.
 neizen miä sinoa tsitkemā,
 vetin ühē ohtajaizē,
 katkezin kazikkaizē.
 tuli kahs kaupimēs,
 teizet kahs jumalā mēs,
 annettī jumal-appia.
 miä va kurje kummartāzin,
 pallo pika painuttāzin. —
 ai, siä tüttö pikkaraine,
 matalaine marjukkaine,
 tšezzekazvoine kanaine,
 ku siä tātāizid vähāizē,
 ümmärtāizid mudde vert,
 et siä tsitkeis sinoje,
 puhassais pella vasse.
 jo siä, tüttö, ed meilē mütü,
 jo sinū linnū lidgad jütu,
 sinū kanazē kaupat kaupittu.*

kulunud kuusikut.»
 Vennas vaid vastas:
 «Milleks maad neiukesele,
 kuhu maad lillekesele?
 Neul on maa sääremähistest,
 kahelt poolt niuetest.»
 Ei võinud kõvana olla,
 ei kõvana, ei pahana,
 andis nurga nurmemaad,
 teise kolka rehetagust,
 rägastikku, padristikku,
 põlenud roovistikku,
 kulunud kuusikut.
 Sinna ma külvasin lina.
 Läks tollest nädal teine,
 kulus tollest kuud kaks,
 läksin ma lina vaatama.
 Lina on siniõites,
 lina punaõites.
 Lina nutab (ootab) kitkumist,
 lina puhastamist.
 Hakkan ma lina kitkuma,
 võtsin ühe ohakakese,
 katkusin kasteheina.
 Tuli kaks kaubameest,
 teised kaks jumalameest,
 anti jõudu tööle.
 Mina vaid paha kummardasin,
 palju, piiga, painutasin.
 «Ai, sa tüdruk väikseke,
 madaluke marjukene,
 keskkasvuline kanake,
 kui sa teaksid vähekese,
 saaksid aru muude võrra,
 ei sa kitkuks lina,
 puhastaks lina.
 Juba sa, tüdruk, oled meile
 müüdüd,
 juba su, linnu, liigud joodud,
 sinu, kanakese, kaubad tehtud.»

— tšen minū moi, tšen lupazi? —
 izāz moi, emā lupazi,
 sesares senat seneli,
 a velloz linnū lidged jei.
 — mitä miä sōn izälē?
 isā ko menep tšüntāmā
 parrāλλē tšüntō-aigallē,
 vagō välisē vāntügō,

ize alla, adra pälē.
 a mitä sōn emälē?
 lehmä verte lühsägō,
 nänne verte, teine vette.
 a mitä sōn sizallē?
 sizō kirstu palagō,
 parrālē ilo-aigallē.
 a vello se settā meḥkō. —

6. elin orjanna viroza,
 pikana pirū pezazä.

7. sōt sulavad, māḍ
 valuvad,
 pehgō āret pehmenōḍ,
 addā ārüssed aḥenōḍ,
 kons sulap süä surukkain,
 aḥeḥb mēli haḥukkain,
 tšel on poika soldattin,
 mēz on mēkā kantajañ?
 alta lidnā ammutti,
 pältä lidnā katsotti.
 nī on sellä alla lidnā,
 alla lidnā armialla,
 nī on sellä mēssä māza,
 niku kantōa kazgeḥssa,
 nī on sellä alla lidnā,
 nī on sellä pätä māza,
 niku rannala tšivije,
 rannala tšivekkāλλē.

«Kes mu müüs, kes lubas?»
 «Su isa müüs, ema lubas,
 su õde sōnad sōnus,
 aga su vennas linnu liigud jōi.»
 «Mida ma soovin isale?
 Isa, kui lähen kündma
 kõige paremal künniajal,
 vao vahele vāndugu (jäägu
 pikali),»

ise alla, ader peale.
 Aga mida soovin emale?
 Lehm verd lüpsku,
 nisa verd, teine vett.
 Aga mida soovin õele?
 Õe (riide)kirst põlegu
 kõige paremal rōõmuajal.
 Aga vennas, see sõtta mingu.»

Olin orjana Eestimaal,
 piigana (teenijatüdrukuna)
 kuradi pesas.

Sood sulavad, maad valguvad,
 põõsaärsed pehmenevad,

aia äärsed alanevad,
 kunas sulab süda murelik,
 alaneb meel igatseja,
 kel on poeg soldatiks,
 mees on mõõgakandjaks?
 Linna alt lasti,
 linna pealt vaadati.
 Nii on seal linna all,
 linna armsa all,
 nii on seal mehi maas,
 nagu kände kasest,
 nii on seal linna all,
 nii on seal päid maas.
 nagu rannal kive,
 rannal kivisel.

nī on sellā hiussa māza,
 niku nītüllä kuluua,
 nītüllä kulukkā. . .
 nī on sellā silmā māza,
 niku sessermarjaizī
 pehgoz marjakkāz.
 nī on sellā kervā māza,
 niku koivū lehtüizi
 koivuz lehokkāza.
 nī on sellā sermia māza,
 niku sōz virvilöi,
 sōz virvikkāza.

8. mitä vetan virressi,
 mitä nādin laulussi?
 vetan vellō virressi,
 emā lahzē laulussi.
 vello venoizē seppä,
 laive seppä laglugni,
 vessi tširvellä venettä.
 tširves kulantain kumizi,
 varsi veskinge elizi.
 iski kerrā, süntü naita,
 teizē kerrā, teine naita,
 kolmannē, koko vene.
 ebē vettē vėjäis,
 lainēsē laskijaissa.
 mūd laivet satoja sāvva,
 meillä rannalē lahottu.
 neizim miä vettē vėjässi,
 lainēsē laskijassi.
 panin rajjā tüttölöitä,
 teizē rajjā poiki. . .noita,
 kolmannē tutilahuje.
 panin vanat seutamā,
 nōret pältä kattsomā.
 vanat seutāv, pād räpizōv,
 tšüsüvād nojalta appia:
 — o, jumala, üvā jumala,

Nii on seal juukseid maas,
 nagu niidul kulu,
 niidul kulurikkal.
 Nii on seal silmi maas,
 nagu sõstramarjakesi
 põõsas marjarikkas.
 Nii on seal kõrvu maas,
 nagu kase lehekesi
 kasel leherikkal.
 Nii on seal sõrmi maas,
 nagu soos villpäid,
 soos villpearikkas.

Mida võtan regivärsiks,
 mida teen lauluks?
 Võtan vennase regivärsiks,
 ema lapse lauluks.
 Vennas venekese sepp (meister),
 laevasepp (meister), mu
 lagleke,
 raius (vestis) kirvega venet,
 Kirves kuldne kumises,
 vars vaskne helises.
 Lõi korra, sündis kül (parras),
 teise korra, teine parras,
 kolmanda, kogu vene.
 Pole vette viijat,
 lainesse laskjat.
 Muud laevad sadasid saavad,
 meil rannal laiali aetud.
 Hakkasin ma vette viijaks,
 lainesse laskjaks.
 Panin parda tüdrukuid,
 teise parda poisse,
 kolmanda vanatudisid.
 Panin vanad sõudma,
 noored pealt vaatama.
 Vanad sõuavad, pead vabisevad,
 paluvad loojalt abi:
 «Oh, jumal, hea jumal,

vänä tüli л а u k ā л л e,
porota tüli pohjuḡssa,
anna airoḡ appia.

9. ignatti kōjoiza kōira
meni kōnnuḡta kossī,
kōnnū korjei tūttōloi,
k a l a n i m i neitoḡoi,
kaksin kassoin hartiḡoiḡḡḡ,
kolmi koittana selässä.
neito vaiten vastaḡeli:
— on sillä naine enne naitu,
on sil entine emäntä.
tapa nainḡ enne naitu. —
ignatti kōjoiza kōira
johsi jōksunna kottō.
nīn sannō naizeḡḡ:
k a d r i n a koti-kanainḡ,
elinä pūhā emäntä,
lämmitä metoing sauna,
metoiziḡḡḡ h a l k o l o i ḡ ḡ ḡ,
pessi puhtāksi,
pā pālḡ puhassa,
hibjōḡ hēnokkaiḡ,
k a g a ḡ ḡ kaunikkaiḡ.
tuep surma sūtimette,

k a l m e a v v ā kaivemetta. —
ignatti kōjoiza kōira
johsi saunā uhsiḡoiḡḡ,
ḡeikkas pā naizeḡḡta,
niku nätid n a g r e ḡ t a,
niku kannoḡta kapusā.
l a h z e ḡ i t k e v a d e m ü t t ä,
tuzoteḡḡḡ tūtijaissa.
oi minū l a p s e n i d o m a d,
elkā itkeḡā emüttä,
tuzoteḡḡḡ tūtijaissa!
tätte tōp t e i z e m ā m ā,
t e i z e m ā m ā v e l p a r e p ā,

kääna tuul Laugale (Luugale),
pōruta tuul pōhjast,
anna aerule abi.

Ignatti Kōjoiza koer
läks Kōnnult kosima,
Kōnnu toredaid tūdrukuid,
Kālaneeme neidusid,
kaks palmikut ḡlal,
kolm kuube seljas.
Neiu vaid vastas:
«On sul naine enne naidud,
on sul endine emand.
Tapa naine enne naidu.»

Ignatti Kōjoiza koer
jooksis joostes kojū,
nii ütleb naisele:
«Kadrina kodukanake,
Elinä pūha emand,
küta mesine saun,
mesiste halgudega,
pese end puhtaks,
pane selga puhast,
ihule ḡrna (peent),
kaelale kaunist.
Tuleb surm mõistmata

(sundimata),

kalm hāua kaevamata.»
Ignatti Kōjoiza koer
jooksis sauna ustele,
lōikas pea naiselt,
nagu pealsed naerilt,
nagu kānnult (juurelt) kapsa.
Lapsed nutavad emakest,
leinavad kiigutajat.
«Oh, mu lapsed omased,
ärge nutke emakest,
leinake kiigutajat!
Taat toob teise ema,
teise ema veel parema,

võtta kütta võsapa,
 kahta kelmia kerkapa. —
 vanep tüttö vassa gli:
 — et siä tō meilē emüttä.
 siä tōd naizē enelēz,
 a meilē vitsa vinguttaja,
 nahkarōzgā napsuttaja,
 näteliz lūb vijjed vitsad,
 a kūs kahet tsümmened. —

10. tās on austi nōri

noissa,

austi on auita likute
 jäsenita järkütellä,
 tšen on vanepi varalla,
 miä en varatoi tüttö,
 varatoi en vanepissa,
 ebē. ilma izüttä,
 epko mālla maireutta.
 jo nē on kōllēd küsi võtta,
 kaonnēt kahesā võtta,
 ülennēd ühesā võtta,
 jo nē on mentü silmässä,
 tsäe pältä tsävvesse,
 vā bē mentü mēlesse,
 süämelte süvvesse.
 ku mi. l etais sirkū sived,
 sirkū sived, sätzä säred,
 leppälinnū lennekkized,
 lentäizin üli lepikō,
 pitsä metsä pihlajaizē,
 hautojaizē havvā pälē,
 kōrijaizē kōpā päle,
 sermikā līvot sorizin,
 veiseizin livad lidnä tēle,
 semeret seta-rajalē,
 māmā nesaizin nōrije nejalē,
 tervozvartuje varalē.

11. elin orje vellelē,
 karjušši ka lervonē,

viis, kuus korda kavalama,
 kaks, kolm korda kõrgema.»
 Vanem tütar vastas:
 «Ei sa too meile emakest.
 Sa tood naise enesele,
 aga meile vitsa vingutaja,
 nahkpiitsa napsutaja,
 nädalas lööb viied vitsad,
 aga kuus kahed kümned.»

Sellest on ilus noortel tõusta,

ilus on luid liigutada,
 jäsemeid pingutada,
 kes on vanemate varal.
 Mina olen varatu tüdruk,
 varatu olen vanemate poolest,
 pole ilmas isakest,
 ega maa peal mõnusust (õrnust).
 Juba on need surnud kuus aastat,
 kadunud kaheksa aastat,
 ülenenud üheksa aastat.
 Juba on need silmist läinud,
 käe pealt käies,
 kuid pole läinud meelest,
 südamest süües.
 Kui mul oleks sirgu tiivad,
 sirgu tiivid, sääse säred,
 lepalinnu lennutiivad,
 lendaksin üle lepiku,
 pika metsa pihlakase,
 hauduja hauale,
 koorija koopa peale,
 sõrmedega liivad puhastaksin,
 viiksin liivad linnateele,
 sõmerad sõjarajale,
 ema tõstaksin kõite najale,
 tõrvastüvede varale.

Olin ori vennale,
 karjus Kalervole,

sūtin isā oroje,
kattsozin vello karjoi.
ūd miä vallaita pitelin,
päivät päsin kammittsoi.
sūtin einät heimasse,
kagrat kahmalozisse,
kašasse miä vettä jūtin.
dūmezin rattid annetā,
koto tsättē tsānetā,
rattī lukko luvata,
vettimed annetā.
tōtī meilē meloi miññā
mēlevellē vellelē.
sellē aitad annetī,
lukō vetī luvattī.
a miä menin marja muile maile,
lintu muile liivikkoilē,
kana muile kaldaile,
tōmi teislē vesilē.
tulin velloilē vērezi,
miññā katsob akkunassa:
nūt tuep surma sūrimoilē,
nūt tuep kaiho kannikkoilē,
nūt tuep murto munilē.
miä tällē vassazin:
em miä surma sūrimoilē,
em miä kaiho kannikkoilē,
eņko ē murto munilē.
īri on surma sūrimoilē,
katti on kaiho kannikkoilē,
kroī on murto munilē.

12. lähzin kotontē kulķemā,
 veräjiltā vēremā,
 izā ūvvesse tuvasse,
 vellā kotont kerķešse,
 lähzin nurmē nuttamā.
 lein jalkoita tsivēsē,
 varpaita vāhterpuhēsē.
 issuzin mālē itkemā,

söötsin isa tække,
 valvasin venna karju.
 Ööd ma valjaid pidasin,
 päevad tegin lahti kammitsaid.
 Söötsin heinad hōlmast,
 kaerad kamalukestest,
 torbikust ma vett jootsin.
 Arvasin, aidad antakse,
 maja kätte käänatakse,
 aidalukk lubatakse,
 võtmed antakse.
 Toodi meile tark minia
 targale vennale.
 Sellele aidad anti,
 lukuvōti lubati.
 Aga ma läksin mari muile maile,
 lind muile liivikuile,
 kana muile kaldaile,
 toom teistele vetele.
 Tulin vennale vōōraks,
 minia vaatab aknast:
 «Nüüd tuleb surm suurmatele,
 nüüd tuleb kahju kannikaile,
 nüüd tuleb murd munadele.»
 Mina talle vastasin:
 «Ma pole surm suurmatele,
 ma pole kahju kannikaile,
 ega ole murd munadele.
 Hiir on surm suurmatele,
 kass on kahju kannikaile,
 mutt on murd munadele.»

Läksin kodunt hulkuma,
 väravailt veerema,
 isa uuest toast,
 venna kodust kõrgest,
 läksin nurmele nutma.
 Lōin jalad vastu kivi,
 varba vastu vahtrapuud.
 Istusin maha nutma,

tšivē pālē kallumā.
pūttu kulta kūnemā;
vaski vallu palvomā.
en tuulu kullā kuttsumizeļ,
vaski vallū palvomizeļe,
lā tueb velle kuttsumā.
tuli velle kuttsumā,
tulīn takās kottō.

13. kui miä kazvolin kanaine,
neizin neito nōrikkeine
vijjē vellō vēriūēz,
kūsvē vellō kukkazeņ,
seittsemē dādā nejalne,
kahessemē miññā natonne,
vellet sirkutettī sizossi,

vellā naized naossi,
isä kuttsu kullessi,
māma ehto lahzeši,
mū pere murū kukassi.
makazin rohkāp muita,
tein tūtā vähep muita,
tšain tšülāz rohkāp muita,
sištši kūluzin kunniāsē.
menin marja muile maile,
kana muile kallaiļe.
tšain tšülāz vähepi muita,
makazin vähepi muita,
tein tūtā enepi muita,
sištši en kūlu kunniāsē.
nimi teine mūtettī,
perkelēssi kutsuttī.

14. eli meillä ainoi velle,
niku muilla tüttöloille,
kanazil kassepäil.
vello komppi kožžō tälle.
tuli kožžossa kottō,

kivi peale karjuma.
Sattus kuld (kallim) kuulma;
vask vali paluma.
Ma ei tulnud kulla kutsumisel,
vask-valju palumisel.
Las tuleb vend kutsuma.
Tuli vend kutsuma,
tulīn tagasi koju.

Kui ma kasvasin kanake,
tōusin neid noorukene
viie venna veeres,
kuue venna lillekesena,
seitsme onu najal,
kaheksa minia naona,
vennad kutsusid meelitades
ōekeseks,

vennanaised naoks,
isa kutsus kullaks,
ema kalliks lapseks,
muu pere murulilleks.
Magasin muudest rohkem,
tegin tööd muudest vähem,
käisin külas muudest rohkem,
siiski kuulusin ausse.
Läksin mari muile maile,
kana muile kaldaile.
Käisin külas muudest vähem,
magasin muudest vähem,
tegin tööd muudest enam,
siiski ei kuulu ausse.
Nimi teiseks muudeti,
kuradiks kutsuti.

Oli meil ainus vend,
nagu muil tüdrukuil,
kanakestel palmikpäil.
Vend kōmpis kosjateele.
tuli kosjast koju,

pani *χatū* *lavva*lõ,
 ize *pālē* *itkemā*.
māma *tšüzüb* *velleltā*:
 — *mitā* *idget* *poikaizeni*?
 — *sitā* *idgen* *poikaizeni*,
missi *meilē* *evät* *tütöt* *tu*lõ,
miss *on* *pallo* *sisoje*,
emā *lahsia* *enepi*. —
emā *tuhma* *tū*lõlõ,
addāpāline *harakka*,
empeli *utuzē* *hursti*,
kanti *lahzed* *laukāsē*,
tüttäret *tünī* *merēsē*.
tōtī *meilē* *mēlevä* *miñña*
mēlevällē *vellelē*.
panti *kangas* *kan*kai*lõ*,
linanē *litši* *lak*kia.
evät *painu* *paksut* *suksid*
paksū *miñña* *painaki*lõ,
eväd *neize* *nõred* *nijjed*
nõrē *miñña* *nešetši*lõ.
vētī *kangas* *kaivō* *teilē*.
keräjät *kan*kā *kutovad*,
matkalanizet *pāt* *panti*.
*ke*met *tširēd* *on* *tšezäz*:
üks *on* *hellä* *einä* *aika*,
teine *on* *rutto* *rüttšē* *nüttü*,
*ke*mez *on* *kallis* *kagrā* *tšülvü*.
emā *tuhma* *tū*lõlõ,
addāpāline *harakka*,
meni *merē* *rantāsē*,
issuz *merē* *tšivelē*,
kallup *tüttöi* *meresse*:
 — *tu*kā *tüttäred* *meresse*,
minū *lahzed* *lainēsse*! —
vanepi *tüttö* *vassaz*:
 — *et* *siä* *ē* *meddē* *māma*,
etko *meddē* *laukojainē*.
meri *on* *meddē* *māma*,
merē *lainē* *laukojainē*.

pani kaabu lauale,
 ise peale nutma.
 Ema küsib vennalt:
 «Mida nutad, mu pojake?»
 «Seda nutan pojake,
 miks meile tüdrukud ei tule,
 miks on palju õekesi,
 emalapsi enam.»
 Ema rumal tuulepea,
 aiapealne harakas,
 õmbles uduse lina,
 kandis lapsed Lauga jõkke,
 tütreid vaiksesse merre.
 Toodi meile tark minia
 targale vennale.
 Pandi kangas kangaspuile,
 linane ligi lage.
 Ei paindu paksud tallalauad
 paksu (raseda) minia painutusel,
 ei tõuse noored niied
 noore minia tõstmisel.
 Viidi kangas kaevuteile.
 Kerjajad kanga koovad,
 teekäijad tegid lõpu.
 Kolmed kiired on suvel:
 üks on hell heinaaeg,
 teine on rutuline rukkilõikus,
 kolmas on kallis kaerakülv.
 Ema rumal tuulepea,
 aiapealne harakas,
 läks mereranda,
 istus merekivile,
 hõigub tütreid merest:
 «Tulge, tütreid, merest,
 minu lapsed lainest!»
 Vanem tütar vastas:
 «Sa ei ole meie ema,
 ega meie hellitaja.
 Meri on meie ema,
 mere laine hellitaja.

meri medded mehelē pāv,
merē laine mēstā tēv. —

15. tšülässāni, lidnassani,
mā parāssa paikassani,
pantu paikālē üvällē,
sui sulāsē merēsē,
päi päivā neisuttšī.
tšel on lidnā itšāve,
se tulko medde tšülā,
sīn ezrad ešetā,
sīn kagrat kaupotā,
rüttšed lunasetā.
rüizvakkē ühesā rublā,
kagravakkē kaks rublā.
kassēn on elmu enne tšülā,
enne tšülā, eglē tšülā.
nüt on neissu nōri mettsā,
kazvonnu kommiat koivud.
tšenē kase tšülā kulvine
pantu ku paja pahaine?
tōkā ripilā, miā kohotan,
tōkā avu, miā arotan.
sis päzen läpi tšülā.

16. tetši turhī minū emāni,
tetši turhī tütijani,
pani pēneñ pīkuēsē,
lahseñ nassa kattsomā,
хиллуккеissa hoitamā,
vakahaissa vālimā.
perennain pahatapaine,
ize ilkā näkoine,
ep pannu nassa kattsomā,
хиллуккеissa hoitamā.
pani pīgā javamā,
vei pīgā tšivikottō,
sätti samme onēsē,
tšinnitti tšivē kevassi,
pani pāγē raskāssi.

Meri meid mehele paneb,
mere laine koha teeb.»

Mu külast, mu linnast,
maa parimast paigast,
pandud heale kohale,
suuga sulasse merre,
peaga päevatōusu.
Kellel on linnaigatsus,
see tulgu meie külla,
siin odrad ostetakse,
siin kaerad kaubeldakse,
rukkid lunastatakse.
Rukkivakk üheksa rubla,
Kaeravakk kaks rubla.
Siin on olnud enne küla,
enne küla, eile küla.
Nüüd on tōusnud noor mets,
kasvanud toredad kased.
Kelle see küla vilets
ehitatud kui paja paha?
Tooge roop, ma kergitan,
tooge ahjuluud, ma harutan,
Siis pääsen külast läbi.

Tegi asjata mu ema,
tegi asjata mu äitaja,
pani väikselt piigaks (teenijaks),
lapsena last vaatama,
hullikest hoidma,
vagurat vaalima.
Perenaine tige,
ise ilgenäoline,
ei pannud last vaatama,
hullikest hoidma.
Pani piiga jahvatama,
viis piiga kivikotta,
saatis sammalhoonesse,
kinnitas kivi kõvaks,
pani pae raskeks.

miä vā javan ja rutan.
 nī eli javõa tšivellä,
 niku nunta angeze,
 nī eli tšüneltä tšivellä,
 niku vettä lähtez.
 perennain pahatapaine,
 tuli pīkā kattsomā.
 tšivet tšitti, javod naitti,
 aata tšiveä tšinitti,
 pältä pätä silotti,
 kukali pätä silotti,
 sitšäli eli pā sinine,
 sitšäli ivūset kuustti.

Mina vaid jahvatan ja ruttan.
 Nii oli jahu kivil,
 nagu lund hanges,
 nii oli pisaraid kivil,
 nagu vett allikas.
 Perenaine tige,
 tuli piigat vaatama.
 Kive kiitis, jahu laitis,
 alt kivi kinnitas,
 pealt pead silitas.
 Kui palju pead silitas,
 nii palju oli pea sinine,
 nii palju juukseid kulutas.

17. oi minū ehtoiza emāni,
 ehtoiza ehottajani,
 tunti omenā tehā,
 mahto marjā sünnütellä,
 ep tuntu enneg tšüssüä,
 tarkennu taimeg isuttā.
 isutti kevāsē māsē,
 kevā pēlō pēnterā,
 vezikkā vagō välisē,
 kuivā küzē jūriolilē,
 āvā āroje välisē.
 oi tütöt sula sesarep,
 sulat sullitud omenad,
 elkā meņkā mehelē,
 elkā meņkā ležželē.
 lehtši lūb leikisse,
 nappāb nallassi.
 lehtši tšitāp teissa naissa,
 sui sūp selli makkāv.
 tšültsimī annap tšūnesvartta.
 oi minū ehtoiza emoni,
 pani minū jūmarī retššē.
 parep on pajuz magate,
 lepā ghsīlla levätä,
 āvā ghsīlle halisē
 ku pahā mehē parrānalle,

Oh, mu hella ema,
 mu hell hellitaja,
 oskas õuna teha,
 suutis marja sünnitada,
 ei osanud õnne küsida,
 taibanud taime istutada.
 Istutas kõvasse maasse,
 kõva põllu peenrale,
 vesise vao vahele,
 kuiva kuuse juurtele,
 haava harude vahele.
 Oh, tüdrukud sulaõed,
 sulad lahked õunad,
 ärge minge mehele,
 ärge minge lesele.
 Lesk lööb mängides,
 napsab naljapärast.
 Lesk kiidab teist naist,
 suuli sööb, seliti magab,
 küljega annab küünarvart.
 Oh, mu hella emake,
 pani mu joomari rekke.
 Parem on pajus magada,
 lepaokstel lehada,
 haavaokstel lamada
 kui paha mehe parra all,

tuhmā mehē turkīnalleg,
virattomā vitānalleg.

18. kuza pīppu?
rattīnallega.
kuza ratiz?
tuli peletti.
kuza tuli?
vesi sammutti.
kuza vesi?
ärtš rūppāz.
kuza ärtšä?
nītül makkāv.
kuza nittü?
vikahte vīppaz.
kuza vikahte?
kannō pällä.
kuza kanto?
karu repi.
a kuza karu?
mēz ampu.
a kuza mēz?
mēz maottu.
a kuza mato?
kukko nokki.
a kuza kukko?
lentāz üli ühessämē merē,
tšūmmenē tšülmä järvē.

19. İri raukka mēb mettsā,
pēn kelkka perāz,
kuhē mēd İri raukka? —
mēn mettsā pūt leikkāmā. —
no ko siilleg pū tokup pähē? —
pisāhtān miä jūreṅalā. —
no ko nältsä näppāv? —
haukkān miä āvā kōrte, —
pehmiätä petājē kōrte. —

lolli mehe kasuka all,
viratu kuue all.

Kus piip?
Aida all.
Kus ait?
Tuli põletas.
Kus tuli?
Vesi kustutas.
Kus vesi?
Härg rüupas ära.
Kus härg?
Niidul magab.
Kus niit?
Vikat viipas.
Kus vikat?
Kännu peal.
Kus känd?
Karu rebis katki.
Aga kus karu?
Mees ambus maha.
Aga kus mees?
Mees läks usse täis.
Aga kus uss?
Kukk nokkis.
Aga kus kukk?
Lendas üle üheksa mere,
kümne külma järve.

Hiir vaeseke läheb metsa,
väike kelk taga,
«Kuhu lähed, hiir vaeseke?» —
«Lähem metsa puud lõikama.» —
«Aga kui sulle puu kukub
pähe?» —
«Poen ruttu juure alla.» —
«Aga kui nälg näpistab?» —
«Hammustan (haukan) ma
haavakoort,
pehmet pedajakoort.» —

no₁ko vaṣ paizetub? —
pisän miä niglakā. —
no₁ko neizēb veri vōtamā? —

veṣdan miä veitēkā. —
kuṣ siä' sād veḍḍetta? —
vanā ämmā vakasse. —
kuṣ vana ämmā sāb? —
nōrē lehmā kukkureṣ. —
kuṣ se nōr lehmā sāb? —
kultaizē kukā nenässä,
eppeizē einā pässä.

20. Kiigelaul.

lē, lē, lēkku,
kē, kē, kēkku,
tšenē lēkku?
vellā tehtü,
tšäsipūt tšälē emäizē,
a rissipūd rissizä.

«Aga kui kõht paistetab?» —
«Pistan ma nõelaga.» —
«Aga kui hakkab veri
voolama?» —
«Võian ma võidega.» —
«Kust sa saad võiet?» —
«Vanaeide vakast.» —
«Kust vanaeit saab?» —
«Noore lehma kukrust.» —
«Kust see noor lehm saab?» —
«Kuldse lille ninast,
hõbedase heina peast.»

l., l., l.
k., k., k.
Kelle kiik?
Venna tehtud,
käsi puud emapoolse käli,
aga rist puud ristiisa.

21. Enne mängimist loeti, kes saab «priiks»:

oṣ, toṣ,
togo, rogo,
mogo, rogo,
nīpuri, nāpuri,
keṣtein, kultaṣin,
sinotteli, janotteli,
kopetteli bukki.

o., t.
t., r.
m., r.
n., naaber,
kollane, kuldne,
sinetas, janutas (tuli janu),
kõpsutles sokk.

tšellē tuli bukki, se meni vällä — kellele tuli «sokk», see läks välja.

22. urpōpān urvotettī. poikezēt tšäütī taloṣ taloṣē. koko tšülä urpovittsoika, pajuvittsoikā urvotettī. siz lugettī — palmipuude pühal urvitati. Poisikesed käisid talust tallu. Kogu küla urvavits-tega, pajuvitstega urvitas. Siis loeti:

urpō, varpō.
tōrēssi, tervēssi,
nätelissi veakā,

urbe, varbe,
tooreks, terveks,
nädalaks võlgu,

kanaltē kauniz muna,
lehmälte veiluzikke,
taitšinałte kakku.

kanalt punane muna,
lehmalt võilusikas,
tainalt kook.

23. ku tüttö mēb mehelē, ku õmeņ lēp pühä i tällē lēvät pulmad, sis tänävä laukopännä ajetä tüttö tšülvettämä ohtogoņ saunā. tüttö tullā i sinne vejjā leipā i olutte. leipā leikotā palāžissi. siz annetā tüttöillē ne palāžed. sitä kutsutā tšimä-leipä. tüttö vetetä. sis ko viņgutā: i, i, i. siz annetā olutta pälē. siš tšihollin nezer tšülpmä. tüttö neissā laulomā, a tämä tšülpirsiäl — kui tüdruk läheb mehele, kui homme on püha ja tal on pulmad, siis täna, laupäeval, aetakse tüdrukud pesema (vihtlema) õhtul sauna. Tüdrukud tulevad ja sinna viiakse leiba ja õlut. Leib lõigatakse tükikesteks. Siis antakse tüdrukuile need palakesed. Seda kutsutakse kiimaleib. Tüdrukud võtavad, Siis kuidas vinguvad: ii, ii, ii. Siis antakse õlut peale. Siis kihlatu hakkas end pesema (vihtlema). Tüdrukud hakkavad laulma, aga tema peseb end seal.

tšülpikkō küpärieni,
valā vāhtervesani,
tšülpi kēmeļla leholla,
kēmeļle koiivū ehsaizeļļē,
vijjelle vitsā varpaizeļļē.
sinū ehtoiza emāni,
lāmmitti metoizē sauna,
metoizilla halkoloilla,
metoizilla mettsāpuilla.
pūt tei pühämāeltä,
halod āramättältä.
tei vettä kēlmijaissa:
ühessä tei jēgessa,
teizessa tei ejassa,
kēmettemassa lähtēssä.
ejavesi ennessi,
jēkivesi jēvuussi,
a lähevesi lähōssi.

Vihtle, mu kübarake,
vala (vett), mu vahtravōsa,
vihtle kolme lehega,
kolme kaseoksakesega,
viie vitsavarvakesega.
Sinu hella ema
küttis mesise sauna,
mesiste halgudega,
mesiste metsapuudega.
Puud tōi Pühamäelt,
halud Haavamättalt.
Tōi vett kolmesugust:
tōi ühest jōest,
tōi teisest ojust,
kolmandast allikast.
Ojavesi õnneks,
jōevesi jõuks,
aga allikavesi äraminekuks.

24. ko kursia välitti, siz lugetēnti. emā lugetteli i tüttö lugetēli. naizet pantī lahjā. sūti i jūti. sis pantī lahjā. tšen pani vū, tšen pani alettsi, tšen pani sukki, tšen pani sittsā, tšen pani povonikā, tšen tupakmassinā. siz emā i tüttö lugetēnti, annetti passiboi —

kui pulmaleiba tehti, siis itketi. Ema itkes ja tütar itkes. Naised panid pulmakinke. Söödi ja joodi. Siis pandi pulmakinke. Kes pani vöö, kes pani kindaid, kes pani sukki, kes pani sitsi, kes pani tanu, kes tubakakoti. Siis ema ja tütar itkesid, tänasid:

ku tulitte lahjottēmā

*minnuā lausegikkōa,
muddē mukkā
ja muddē laulizēssi.*

Kui tulite veimeid (andeid)
andma.

mind lauselist
teiste hulka
ja teistesarnaseks (arvama).

25. *pajatamme senē virrē, ku ženiḡ tuḡb vettamā. sis ko pulmanikat tullā rihē, siz laulotā* — räägime selle laulu, kui peigmees tuleb pruudile järele. Siis kui pulmalised tulevad tuppa, siis lauldakse:

*terve tultua tuppā,
enne tsäütü majjā.
terve tupa, nellā nurkkā,
nellā nurkkā, kolmi kolkkā.
peräsein on pedrō luissa,
ēttsa-sein on omēnapuissa,
tsültši-sein on tsülmäpuissa,
laki lahnā sōmussissa,
siata on pantu sipulissa,
ahjo on merē tsivessä,
arina on anē munissa,
parved on pantu kottšenassa.
isämēz isüen poika,
pāmēs päitettü küpärä,*

*esa sihā sirkullē,
paras paikka partillē,
alā tsüntelī vahaižī,
alā litsā armollizē,
alā pühkiä pühäizē,
kuza neito illan issu,
illan issu, illan itki,
hani pātā harjaili.
pā kulta piholē,
hoppiata kahmalolē.*

Tere tuppa tulemast,
enne käidud majja (tulemast).
Tere, tuba, neli nurka,
neli nurka, kolm kolgast.
Pärasein on Peetri luist,
otsmine sein on õnapuudest,
külgmine sein on külmapuudest,
lagi latika soomustest,
põrand on tehtud sibulatest,
ahi on merekivist,
ahjuesine on hanemunadest,
põrand on tehtud kapsajuurtest.
Isamees isakese poeg,
peamees päitatud (teravaks
tehtud) kübar,

osta koht sirgule,
parim paik pardile,
vahaküünalde alla,
armulise näo alla,
uhke pühase alla,
kus neid õhtul istus,
õhtul istus, õhtul nuttis,
hani pead harjas.
Pane kulda peole,
hõbedat kamalusse,

paperia pā sülele,
elä idge izā rahutta,
vaš meilē kāznā kaiṽettī,
pā pehja aṽotettī.

paberit pane sülle,
ära nuta isa rahakest,
vast (alles) meile aare kaevati,
pajapõhja alustati.

26. (Eelmise laulu jätkuks.)

siz_{on} lauta lunattu. sis_{suku} issüb_{lautā}. siz_{algatā} kantā rōkā
lavvalē. siz_{algatā} antā vīnā i onutta. neissā tāz_{lauṽomā} lavvā
takkā — siis on laud lunastatud. Siis sugulased istuvad lauda.
Siis hakatakse kandma rooga lauale. Siis hakatakse viina ja õlut
andma. Hakatakse taas laua tagant laulma:

laṽkoizeni lintuizeni,
elkā kantā kakkuje,
elkā pilkkua pīrgoi,
emmā tulne sūmiš_{varte},

Mu langukesed linnukesed,
ärge kandke kooke,
ärge kuhjake pirukaid,
meie ei tulnud vist sööma

emmāko jōzne jūmiš_{varte}.
mū tulimma ainolē_{appī},
kalalē kāzikessi,
vellolē vērekossi.
mū tulimma māta peṽettamā,
ilmā idgettamā.
idgetin ihalat_{silmād},
vetūtin pezged_{verevād}.

pärast,
ega joosnud vist jooma pärast,
Meie tulime ainule appi.
kalale kaasitajaks,
vellele kõrvaliseks.
Meie tulime maad põletama,
maailma nututama.
Panin nutma toredad silmad,
tegin vesiseks põsed verevad.

27. laulu ku ženiṽ tuēb_{veṽtamā} nōrikkā. kui tuēp_{keik} issūsā
lautā. ženiṽ kāz_{issüb}. a sis_{tütōd} mānta lauṽotā. tšülā tütōd_{ženiṽalē}
aṽgetā lauā — laul, kui peigmees tuleb pruudile
järele. Kui tuleb, kõik istuvad lauda. Peigmees ka istub. Aga siis
tüdrukud põrandal seistes laulavad. Küla tüdrukud hakkavad peig-
mehele laulma:

terve, kū, terve, päivā,
terve, kū kūmetimesse,
terve, päivā paissemesse,
tähti taiṽā tasaine,
terve, vassaine_{vāvū},
terve, rissi rinnaṽta,
terve, lintti kaglaṽta,
terve, rōska kulta-sīma,

Tere, kuu, tere, päike,
tere, kuu kumamast,
tere, päike paistmast,
taevatäht tasane,
tere, vastne (uus) väimees,
tere, rist rinnal,
tere, lint kaelas,
tere, piits kuldkeel

pältä kultaizē kušakā,
 terve, kultaing kušakka,
 pältä šūbā kulta-karvā,
 pältä tuhatā tulupā,
 terve, šūba kulta-karve,
 terve, tuhatte tuluppe,
 terve, tšiuutto aivinaine,
 kahet pi nut kaglussēs,
 terve, sermikkāt tšāēs,
 pēnet tširjat peukaloš,
 terve, sāppaged ja ngasse,
 terve, sukat sāppagoiš,
 vijjed vikkelit sukkīssa,
 terve, kahsi kāzikkā,
 keimet keruāverelliš,
 terve, keikki sājā vātši.
 keik on kazet tšennitettü,
 ku opezed ravvetettu.
 keik on kangil pāt siottu,
 kui on mēkkeil pād niottu.
 vaš miā johtu mēlehē
 ja süttü süāmele,
 nā miā tšüzün kannattēn,
 peripohji poimittēn:
 kukalitsē tū tulitte,
 tulitteko maittsē vai merittse,
 vai tulitte peatojē perittse,
 vai tulitte aitojē alettse?
 emmä tulle maittsē, em
merittse,

 emko peatojē perittse,
 emko aitojē alettse.
 tulimme nōjā tētā mūtā,
 marijazē māta mūtā.
 nōja meilē tē lupaz,
 marijainē mā lupaz.
 koirat tulla peatojē perittse,
 kati daitojēnalettse.
 nā miā tšüzün, kannattēn,
 peripohji poimittēn:

kuldse vöö peal,
 tere, kuldne vöö
 kullakarva kasuka peal,
 tuhande tulupkasuka peal,
 tere, kuldakarva kasukas,
 tere, tuhat tulupkasukat,
 tere, peenlinane särk,
 kahed tikandid kaeluses,
 tere, sōrmikud käes,
 peened kirjad poidlas,
 tere, saapad jalas,
 tere, sukad saabastes,
 viied viklid sukkades,
 tere, kaks kaasikut,
 kolm kõrvalist,
 tere, kõik saajarahvas.
 Kõik on nad kängitsetud
 nagu hobused rautatud.
 Kõik on neil pead seotud
 nagu on mõõkadel pead neotud.
 Mul tuli vast meelde
 ja süttis südamele,
 las ma küsin, olen kannatlik,
 põhjalikult põimin (välja):
 kust kaudu te tulite,
 kas tulite maitsi või meritsi,
 või tulite põldude tagant,
 või tulite aedade alt?
 Meie ei tule vist maitsi ega
meritsi,

 ega põldude tagant,
 ega aedade alt.
 Tulime looja teed mööda,
 Maarjakese maad mööda.
 Looja meile tee lubas,
 Maarjake maa lubas.
 Koerad tulevad põldude tagant,
 kassid aedade alt.
 Las ma küsin, olen kannatlik,
 põhjalikult põimin (välja):

mis tū tunzitte meilē tulla,
 tarkkazitte meddē talõse,
 meddē uhzeņē osazitte?
 jo siä taitā ennē tšaid,
 taitā ennē tallasid,
 taitā teit tōmuzi,
 gmaņē omenoita,
 kallèlē kauruškoita?

kust te tundsitate meile tulla,
 tabasite meie talusse,
 meie uksele oskasite?
 Küllap sa ju enne käisid,
 küllap enne tallasid,
 küllap tōid külakosti,
 omasele õunu,
 kallile karaskeid?

28. tāž ženiḡalē, ko mēb veḡtamā, vėl on evvež, siz jo laulotā
 vassā — taas peigmehele, kui ta läheb pruudile järele, veel on õues,
 siis juba lauldakse vastu:

kuhē vīvūd velvūeni,
 kavasuit kalervueni?
 vai siä vīvūd vīnā telē,
 kavasuit kapakka-telē?
 nōrikko kukossa kuttsu,
 ämmä kuttsu kū valollē.
 a siä vā mursid murtšināsē,

Kus viibisid, mu velleke,
 hilinesid, mu Kalervokene?
 Kas sa viibisid viinateel,
 hilinesid kõrtsiteel?
 Pruut kukest kutsus,
 ämm kutsus kuu valule.
 Aga sina vaid hommikueinele
 murdsid,

siä loukkazid lounāsē.
 miä näin sinnua kapakā tūvā,
 ku siä tanssazit taputtelid,
 umalas huputtelid.
 tapeit täitā taņkissa,
 napid nahka-pöksüissä.
 pēnet panit kormunāsē,
 a sūrepet suhē pisselid.

sa lonkisid lõunaks.
 Ma nägin sind kõrtsi juures,
 kui sa tantsisid, plaksutasid,
 purjuspäi kekslesid.
 Tapsid täisid kuuest,
 noppisid nahkpükstest.
 Väikesed panid tasku,
 aga suuremad suhu pistsid.

29. tüttöilē ženiḡa pōlt laulotā vassā — peigmehe poolt laul-
 dakse tüdrukutele vastu:

siä elä sittainē sirize,
 märtšā perze nī mārize
 ev vīpūnū meddē velle,
 ev vīpūnū vīnā telē,
 kavassunnu kapakka-telē.
 vīpū vimpe-verkkoilē,
 kavassu kala-merele.
 meil ēli matka tulava,

Ära sa, sitane, sirise,
 märgperse, nõnda mõirga.
 Ei viibinud meie vend,
 ei viibinud viinateel,
 hilinenud kõrtsiteel.
 Viibis vim mavõrkudel,
 hilines kalamerel.
 Meil oli teekond tulla.

matka pittsä, tē rōjakez,
 mätši sūri neistava,
 jeki jordanā välille.
 selles vīpū meddē vello,
 kavassu kala üväni.
 miä näin sinnua lidnā turulta,
 ku siä tanssizit taputtelid,
 umales hupsuttelid,
 virō risilē rivatta tanssizid,
 harottelit hārojaz.

teekond pikk, tee porine,
 mägi suur üles minna,
 Jordaniijōgi vahel.
 Sellepärast viibis meie veli,
 hilines mu hea kala.
 Ma nägin sind linna turul,
 kui sa tantsisid, plaksutasid,
 purjuspäi kekslesid.
 eesti ristile ilma sääremāhisteta
 tantsisid,
 ajasid laiali oma harusid.

30. ühs puamā virsi. nōrikkā mennā sūttāmā, siz laulotā —
 üks pulmalaul. Pruuti minnakse söötma, siis lauldakse:

neiskā ēssä rissirahvaz,
 kantiskā kahtē pōlē.
 nā paisab jumalā päivā,
 nā kümētir kū jumalā.
 sū, sūtettü minija,
 jū, jūtettu minija,
 haukkā pala hapsijassi,
 pure pala puhkejassi,
 jū meddē umalā vettä,
 maisa meddē mallazvettä.
 saijet sārūniz lähetti,
 mesileivād velvüeni.
 jō sinū isäs sūtti,
 isä sūtti, emä jūtti,
 miä vā sūtān varossi,
 kevā pēllō kōkkijassi,
 pū jūrē puhassajassi,
 pajū jūrē painajassi.
 näütakko, tsäko, tsättez,
 virppā vīsi sermia.
 keppäpko sermus sermēsē,
 tsättēsē eikāsē,
 sermēsē nimettömāsē?
 ekō tsūtettü jumala,
 avitettu armoline,

Tōuske eest, ristirahvas,
 kalduge kahele poole.
 Paistku jumala päike,
 kumagu jumala kuu.
 Söö, söödetud minia,
 joo, joodetud minia.
 hammusta pala haarates,
 pure pala puhkides (isukalt),
 joo meie humalavett,
 maitse meie linnasevett.
 Saiad sārūniz saatis,
 mesileivad mu vennake.
 Küllap sind su isa söötis,
 isa söötis, ema jootis.
 Mina vaid varuks söödan,
 kōva põllu kookijaks,
 puujuure puhastajaks,
 pajujuure painutajaks.
 Näita ometi, kägu, oma kätt,
 viska viis sõrme.
 Kas kōlbab sõrmus sõrme,
 paremasse kätte,
 nimetusse sõrme?
 Olgu kiidetud jumal,
 aidatud armuline,

näin tsäed minjalta,
tsäet paksud, sermet hoikad,
tsäed on kanķa kutojad,
sermed niiti sōrittajad.

Nägin ära minia käed,
käed paksud, sōrmed peened,
käed on kangakudujad.
sōrmed niidi selgitajad.

31. siz nōrikā emā paneb lahjā lahkoilē, vū pāp kaglā.
sis tāz laulotā — siis pruudi ema paneb pulmaande (veime)
langudele, vöö paneb kaela. Siis taas lauldakse:

sūri kītoz lahgoļē,
passibo kullēļē,
ūvā lahjā antemasse,
parepā luppāmasse.
kuhē pān lahjad?
pān kūssi kūmettēmā,
pāivū essi paissamā.
tšülā tāb jo tšüntājād,
a tšülā lahzed lampaisi.
lā katson lahjoje,
oņko lahjani lakkād?

Suur tänu langule,
aitäh kullale,
head annet andmast,
paremat lubamast.
Kuhu panen anded (veimed)?
Panen kuuks kumama,
päikeseks paistma.
Küla teab (arvab), et kündjad,
küla lapsed (peavad) lambaiks.
Las ma vaatan veimeid,
kas mu veimed on siledad
(ilusad).

ku on lakkād, nī on lustid.
sūri kītoz minjā emālē,
eb antannu minjalē magata,
ripasārelē ringotēlla,
koipisārelē kožzotēlla.
tšāhsi lātia lahjoja.
ebē tehtü laruškoī,
epko lastu pubuškoī,
ebē tehtü unikokoje,
a on tehtü lakkād lahjad.

Kui on siledad, siis on ilusad.
Suur tänu minia emale,
ei lasknud minial magada,
mähissäärel ringutleda,
koibsäärel kositleda (aeleda).
Käskis teha veimeid.
Pole tehtud takjaid,
ega lastud jõenuppe,
pole tehtud vusserdisi,
on tehtud siledad (ilusad)
veimed.

32. se on pulmavirsi, vīmine. siz mennā lahgod vällā — see
on pulmalaul, viimane. Siis lähevad langud minema.

lahkoseni, lintuiseni,
mitä ėtta suruilla suilla,
mitä melille pahoille?
ved ette panne karjušille,

Mu langukesd, linnukesed,
miks olete murelike suudega,
miks pahas tujus?
Ega te ei pane vist (mehele)
karjasele,

heittäne ovez mehelē,
 ettäko lätiņē lampurilale
 panitta parälē poigalē,
 tšerikkokunnaza külviizalē.
 jutēnti meddē tšülä,
 jutēnti, soimetti:
 meillä bē pesuvesiä,
 epko kalavesiä.
 meil on meri akkunalle,
 meil on jeged johsevaizer,
 lähted elälä virtavaizer,
 meil on mettsä akkunalle.
 ku tuēb jirvi johsu-aike,
 siz on lihad leppumatte.
 kui tuēb lintui lento-aike,
 linnū lihad on keikekkaizer.
 tuēp kalā kuto-aike,
 siz on kalat keikekkaizer.
 jutēnti meddē talōa
 köühässi köpölässi.
 meil on lautta lähtemī,
 tein on lähtemī emije.
 meil on talli tammoje,
 tein on tammā varsoite.
 karje on sūri.e sikoje,
 a tein on sigā persait.
 meil on lautta lampaita,
 tein on lampā vednoje.
 meil on karja kanoje,
 tein on kanā poikije.
 laņkoiseni, lintuiseni,
 kattsogā meddē akkunalle;
 meil on sätu akkunalle.
 siäl on marjat keikekkaizer,
 omenad ühessätelaizer.
 siäl on meillä kuivet kūzer,
 ehzed mette vōtaved,
 tüved mette türskived.
 siällä tšagot kukkuvad,
 pēned linnud laulavad.

ega heida vist hobusekarjasele,
 ega valmista vist lamburile.
 Panite kõige paremale poisile,
 kihelkonna kuulsale.
 Räägiti meie külast,
 räägiti, sõimati:
 meil pole pesuvesi
 ega kalavesi.
 Meil on meri õues,
 meil on jõed jooksvad,
 allikad on voolavad,
 meil on mets õues.
 Kui tuleb põtrade jooksu-aeg,
 siis on liha lõpmata.
 Kui tuleb lindude lennu-aeg,
 linnulihad on igasugused.
 Tuleb kala kudeaeg,
 siis on kalad igasugused.
 Õeldi meie talu
 vaeseks hurtsikuks.
 Meil on laut õhvi,
 teine on õhvade emasid.
 Meil on tall mäsasid,
 teine on mära varssu.
 Kari on suuri sigu,
 aga teine on seapõrsaid.
 Meil on laut lambaid,
 teine on lambatallesid.
 Meil on kari kanu,
 teine on kanapoegi.
 Mu langukesed, linnukesed,
 vaadake meie õue;
 meil on aed õues.
 Seal on marjad igasugused,
 õunad üheksasugused
 Seal on meil kuivad kuused,
 oksad mett voolavad,
 tüved mett purskavad.
 Seal käod kukuvad,
 väiksed linnud laulavad.

minjaseni, marjaseni,
 elä tuskā tulnez,
 siz ed idge elnez,
 ed lē lütü lehtogni,
 ed lē tammeni tapettu;
 elä tuskā tulnez,
 siz ed ohge elnez.
 ep hōli kūnela kukkōa,
 vahtia päivā valetikkōa,
 vettä merkkiä etaveš.
 meill eb neisse varai ülez.
 jo on päivā päle puddē,
 õmnikko honkī tazaḷ (tasaḷ),
 siz meillä nōred neissä ülez.
 lanhoiseni, lintuiseni,
 mitä ette suruilne suilne,
 mitä melille pahaizilne,
 ku ette sū sūmizī,
 ettäko jū jūmizī?
 vai tū oddatte üvüttä?
 sōkā, jūkā vatsat täünā,
 elkā oitagā üvüttä.
 meill ebē vetettu veagessi,
 epko tsüzättü tsülasse,
 tōtu teizesse talosse.
 keikk on emasse varasse.
 meil on laive kulkemez,
 alused on johsemez.
 saijed on tōtu säre mānte,
 viinad on tōtu viromānte,
 olued emante mānte,
 penet saijet petterisse.
 lanhoiseni, lintuiseni,
 elkā tū pahassi panhā,
 ḡos miä tsītān vellōa,
 ületen emā lasse.
 em miä laite tedde lasse,
 en laite sesarutte.
 oht on verte sesarez,
 oht on punā pezgez.

Mu miniake, marjake,
 ära muretse tulles,
 siis sa ei nuta olles,
 sind ei lööda, mu leheke,
 sind ei peksta, mu tammeke,
 ära muretse tulles,
 siis sa ei ohka olles.
 Ära hooli kukke kuulata,
 vahtida päeva koitmist,
 võtta märki taevasõelast.
 Meil ei tõusta vara üles.
 Juba on päike puude kohal,
 hommik suurte mändide tasemel,
 siis meil noored tõusevad üles.
 Mu langukesed, linnukesed,
 miks olete murelike suudega,
 miks pahal meelel,
 et te ei söö söömisi,
 ega joo joomisi?
 Või te hoiate varandust?
 Sööge, jooge kõhud täis,
 ärge hoidke varandust.
 Meil pole võetud võlgu,
 ega küsitud külast,
 toodud teisest talust.
 Kõik on omast varast.
 Meil on laev käimas,
 alused on jooksmas.
 Saiad on toodud Saaremaalt,
 viinad on toodud Eestimaalt,
 õlled omalt maalt,
 peened saiad Peterburist.
 Mu langukesed, linnukesed,
 ärge te pahaks pange,
 kuigi ma kiidan vellekest,
 ülistan oma last.
 Ega ma laida teie last,
 ei laida õkekest.
 Küllalt on verd ões,
 küllalt on puna põses,

oht on lihā sesarez,
 leuke on leugēnalne.
 eli mitā opezeļ tūvve,
 lina-arjalne likuteļne,
 rauta-kabjalne kapsuteļna.
 juteņtī vellōa,
 juteņtī ja soimettī
 sūmarissi, jūmarissi,
 laizgassi, unekkāssi.
 keļmeđ vikkā on vellez:
 ep tunne tupakkā peļettā,
 epko tunne vīnā jūvve,
 epko tunne olutte jūvve.
 ebē laiske medde velle,
 ebē unķez emā lahsi.
 mēb nītūlē tšezālle,
 tšehštšezālle ein-aigalne,
 ev vahi ikā varesse,
 epko kronniņe kronkuttē,
 epko luģe luikkoje.
 tēp jūtā koko tšāelle,
 hiki tilkub jvūsisse,
 palavaine tšiutoš.

küllalt on liha ões,
 lõug on lõua all.
 Oli, mida hobusega tuua,
 linalakal liigutada,
 raudkabjal kõpsutada.
 Räägiti vellekesest,
 räägiti ja sõimati
 söömariks, joomariks,
 laisaks, uniseks.
 Kolm viga on vennal:
 ei oska tubakat põletada,
 ega oska viina juua,
 ega oska õlut juua.
 Pole laisk meie veli,
 pole unine ema laps.
 Läheb niidule suvel,
 kesksuvel heinaajal,
 ei vahi iga varest,
 ega kaarnaid konuta,
 ega loe luiki.
 Teeb tööd kogu käega,
 higi tilgub juustest,
 kuumus särgist.

kase virsi laulotā, ku jō mennā tūtō sättejed vāllā. isuttī vīmizē
 лаввā takaņ. a sis poigā suku māla лавлов, tšitāb emā sukua,
 talōa i ženižā — seda laulu lauldakse, kui tüdruku saatjad juba
 lähevad minema. Istuti viimast korda laua taga. Aga siis poisi
 sugulased pōrandal seistes laulavad. Kiidavad oma sugu, talu ja
 peigmeest.

33. oi vāvū, vāvū,eni,
 elā lū sesarutte,
 elā pēksā pēniutte,
 elā lū tšūlā kujalna,
 elāko valnā vainiolna.
 vē siso tšivikottō,
 sāta sammeļ-ōņsē.
 ēlki varressi valne,
 nitti sīmassi sitele.

Oh, väimees, mu väimeheke,
 ära löö õekest,
 ära pekša väikest,
 ära löö küla tänaval,
 ega valla vainul.
 Vii õeke kivikotta,
 saada sammalhoonesse.
 Õlg varreks vala,
 niit piitsakeeleks seo.

sellä lū sešarutta,
 elä lū ühesse sūsse,
 eläko keikkinä kahesse,
 a lū sūsse tšümmenesse,
 ku rikop parvē patoje,
 teizē tina-tōppiije,
 keļmettemā vaski-lāttoi.
 a ku lūd ühesse sūsse,
 tued ämmälē vērēzi,
 ämmälē i äddälē,
 tšülē i naolē,
 tšüzüt tšättä ämmältä,
 ämmäs tšültšimi tšertib.
 tšüzüt tšättä äddältä,
 äddä seltšimi tšertib.
 tšüzüt tšättä naolta,
 nato tsätte eb anna.
 tšüzüt tšätte tsültä,
 tšütü tšültšimi tšertib.
 a ko d lū sešarutta,
 tued äddälē vērēzi,
 äddälē ja ämmälē,
 tšüzüd vettä jūvve,
 out-kontši kannetā.
 tšüzüd einā opezeļnē,
 kagrevakke kannetā.
 tšüzüt tšättä ämmältä,
 ämmä sūta suikkāb.

Sellega löö ökeest.
 Ära löö ühe süü pärast,
 ega üldse kahe pärast,
 aga löö kümne süü pärast,
 kui lõhub hulga potte,
 teise tinatoope,
 kolmanda vaskkausse.
 Aga kui lööd ühe süü pärast,
 tuled ämmale külla,
 ämmale ja äiale,
 küdile ja naole.
 palud kätt ämmalt,
 su ämm külje keerab.
 Palud kätt äialt,
 äi selja pöörab.
 Palud kätt naolt,
 nadu kätt ei anna.
 Palud kätt küdilt,
 küdi külje keerab.
 Aga kui sa ei löö ökeest,
 tuled äiale külla,
 äiale ja ämmale,
 palud vett juua,
 õllekann kantakse.
 Palud heina hobusele,
 kaeravakk kantakse.
 Palud kätt ämmalt,
 ämm suud suudleb.

34. ženiā tulneza rihēsē laulotā — peigmehe tuppa tulekul lauldakse:

lähekkō jumal avissi,
 lähe käs kalliz lōja.
 lōja isub lōkā pällē,
 armollinē aizā pällē.
 ani arjalē muniz,
 sisavē sivuillē pōri.
 nūt mēm māta peļettamā,
 iamā idgettemā.

Mingu ometi jumal appi,
 mine ühes, kallis looja.
 Looja istub looga peale,
 armuline aisa peale.
 Hani lakale munes,
 ööbik külili pööras.
 Nüüd läheme maad põletama,
 maailma nututama.

*idgetemme ihalā tütõ,
idgetemme ainagõ māmā.*

Paneme nutma toreda tüdruku,
paneme nutma ema ainsa.

*nüü lēvād vērājā sūlalē, siz laulotā — nüüd jõuavad väravasuhu,
siis lauldakse:*

*avatkā avē lautaveräjäd,
tehkā lahti lautaportti,
lahti rautēizet sakarad.*

Avage laudväravad,
tehke lahti laudväravad,
lahti raudsed sagarad.

nüttä ženizelē laulotā — nüüd lauldakse peigmehele:

*ku lähed läpi uhsi
läpi särneizē sakarā,
läpi pīnā pihlajaizē,
tē rissi rinnalē,
ārā pihtoi pällē,
ettē māmēz rissi,
tagā izāz rissi,
kukkulelē kümēz rissi,
etsalē eikeā ema.
ku mēd vērāsē evvēsē,
neizē ūsilē eaklilē,
vassumeisilē valoilē,
tšüzü nōjalta appia,
appia armollizēta;
nütt ēd ennia vettemez
ja pe.ovia müttemez.*

Kui lähed läbi ustest,
läbi saarepuust sagara,
läbi piida pihlakase,
tee rist rinnale,
haar pihtade peale,
ette oma ema rist,
taha oma isa rist,
kuklale oma vaderi rist,
otsale õige oma.
Kui lähed võõrasse õue,
tõuse uutele õlgedele,
vastsele sõnnikule,
palu loojalt abi,
abi armuliselt;
nüüd oled õnne võtmas
ja (elu)põlve muutmas.

35. *pu.āmā tšittämīn — pulma kiitmine.*

*elin pulmiza meniza,
elin sāza sājuēza,
en nähnut kasta pittõa,
ku karēisse lahkuuloisse.
keikk eli sātu, keikk eli tōtu,
sātu eli sarvi-pāvd jānesed,
tōtu tedred lehto-kervad.
meni lahko kammari,
kelmet putkia puhutti,
ühessä viņē vihaine,
teizesse o. aut kauniz,*

Olin mitmes pulmas,
olin sajas saajas,
ei näinud seda pidu
nagu nende langude juures.
Kõik oli saadud, kõik oli toodud,
saadud olid sarvpead jānesed,
toodud tedred lehtkõrvad.
Läks lang kambrisse,
kolme putke (anumat) puhuti,
ühest viin viha,
teisest õlu punane,

keelmettemaz mesi makkā.
mehilē vīņe vihaine,
naisilē olut kauniz,
mesi meilē tüttölöilē.

kolmandas mesi magus.
Meestele viin viha,
naistele õlu punane,
mesi meile tüdrukuile.

36. nōrik lugettēb vīmizell ḡmnikkōa — pruu itkeb viimasel
hommikul:

la isun miä ikihalukaz

Las ma istun, igavesti

izā lavezele,
izā akkunā vēre,
vīmissä ḡmnikkōa,
kassapā miä katonnut.
tukkapā miä tuzakaz.
jo se nüttä tarviz on heitellä
nämäd izän ikkuned.
tarviz on vēre vēraile

kurvastaja
isa pingile (lavitsale),
isa akna äärde
viimasel hommikul.
Palmikpea ma kadunud,
tukkpea ma murelik.
Ja siis nüüd peab maha jätma
need isa aknad.

tarviz on vēre vēraile
kāsküille,
sulottelemā vērait sukijaisi,
lepüttelēmā vērait lekuttejije.
ku miä ḡn oppimatoin,
ikihalukaz,
kui ain kāüttelin käsikukittajain
kāsküi.

Tarvis on veereda vōōraile
kāskudele,
meelitlema vōōraid sugejaid,
lepitlema vōōraid kiigutajaid.
Kuidas ma olen ḡppimatu,
igavesti kurvastaja,
kuidas aina tegin hellitleja
kāskude järgi.

māmg miun mālle tōjani,
kalliz miun kantajani,
olizid miun lätinnu lavitsalle,
oikaellu oikille olkille,

Ema, mu maa peale tooja,
mu kallis kandja,
oleksid mu teinud lautsile,
välja sirutanud sirgetele
ōlgedele,

kattennu kaḡkalle,
minnu katonnutta parempi,
kui lādidi minnu vērā laitā,
mauseikkōa.
kallid miun kazvoraved,
hüvāized űleni aikaizer,
vērkā miun vērē,
laskeskā miun laitā,
tālottamā miun tuskije,
kaseella vīmizellä ḡmnikolla.

katnud lõuendiga,
mind kadunut pigemini,
kui saatsid mind vōōra kõrvale,
hädaldaja (lauselise).
Mu kallid kasvukaaslased,
head üheaegsed,
veerege mu veerde,
laskuge mu kõrvale,
tuulutama mu tuski (muresid),
sel viimasel hommikul.

Aleksander Andrejev 1942.

XVII. Aleksander Andrejev.

Põline Itšpäivä elanik, 79-aastane 1942. aastal, mil alljärgnev lauluke on kirja pandud.

1. *urppäivä ühs päivä pietti. pojokkeizet tsäüsiöväd urvottamā, nutšivad* — palmipuude püha peeti üks päev. Poisikesed käisid urvitamas, lugesid:

*urpā, varpā,
tõrē, terve,
nätelī veškā,
a enipānā kauniz muna tsättē.*

Urba, varba,
toore, terve,
nädalat võlgu,
aga lihavõttes punane muna
kätte.

XVIII. Vafo (Varvara) Trofimova.

Põline Kukkuzi küla elanik. Oli 43-aastane 1947. aastal, kui laul kirja pandi.

1. *krugovoiz laulottsi. meije bab lauloi* — ringmängus lauldi. Meie vanaema laulis:

süntsi tsütär miun emolē,
süntsi tsütär, süntsi hōli,
süntsi kirstu kintaloite,
vakka võitā valmihoite.
pani tsüttärē mēhellē.
isüt küllā kiitelō,
emüt talma hōppelō.
sannōd naised nāpuriste,
tsütöt toisesta talosta,
pojat põlesta külāste:
ei vā siunne hōli loppūd,

siun vā hōlat hoikutsi,
ajatusta annetsi.

vēri emūd vettā tōmā,
näki vävūū tulemast.
oi vävū nōrukkine,
kanamuna kaunikkine

(kaunokkine),

toi ämmälē hüvāt tōmud.

ämmä sōp kiitelō.

pāskilintu päivälintu,

se ihana ilmalintu

lentšiz jikkunā perällē,

se vā vastoin vasta eli:

et siä sū vävūn tōmui.

siä sūt tsüttärē lihoi,

kantajaizen kaunihutta.

nī siun tsüttäres ellā

perrēs vērahes,

talos ükstapaizes,

niku hevōn hirressāni,

niku touku pū rāos.

Sündis tütar mu emakesele,
sündis tütar, sündis hool,
sündis kirst kindaid,
vakk valmis võid.

Pani tütre mehele.

Isake küla kiitleb,
emake talu hoopleb.

Ütlevad naised nāabrist,
tūdrukud teisest talust,
pojad poolest külāst:

«Ega vaid sul hool (mure)

lōppenud,

sul vaid hoolt hōiguti,
mōtet anti.»

Veerēs ema vett tooma,
nägi väimeest tulevat.

«Oh, väimees nooruke,
kanamuna kaunike,

tōi ämmale head külakostid.

Ämm sōob, kiitleb.

Pääsulind, päevalind,

see tore õhulind

lendas aknale,

see vaid vastu vastas:

«Ei sa sōo väimehe külakosti.

Sa sōod tütre lihasid,
kandja ilu.

Nōnda su tütar elab

peres vōōras,

talus imelikus (?),

nagu hobune mu vōllas,

nagu tōuk puupraos.

Kommentaare.

Lauludele lisatud kommentaarid on esitatud laulikute (keelejuhtide) ja laulude järgi. Kommentaaride numbrid vastavad asjaomaste keelejuhtide ja laulude numbritele.

I. Kigoria Kuzmin on parimaid vadja keelejuhte, kes on oma teadmisi uurijatele jaganud. Temalt on L. Kettunen ja allakirjutanu pannud kirja ohtrasti vadja rahvaluulet ning etnograafilisi andmeid, mis on avaldatud järgmistes väljaannetes: L. Kettunen — L. Posti, Näytteitä vatjan kielestä, Helsinki 1932 [= NVK], lk. 66—106; P. Ariste, Wotische Sprachproben. Opetatud Eesti Seltsi Aastaraamat 1933. Tartu 1935 [= WSp], lk. 1—85; P. Ariste, Vadja keelenäiteid. Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis B XLIX₆, Tartu 1941 [= VK], lk. 7—19.

1. Selle laulu üks teisend on Kukkuzi küfäst (J. J. Lensu, Материалы по говорам води. Западно-финский сборник, Ленинград 1930 [= MTB], lk. 291 jj.). Vt. ka M. Gerassimova laulu nr. 33. Laul on varem ilmunud WSp, lk. 40 jj.

2. Itk on varem ilmunud WSp, lk. 41.

3. Laul on varem avaldatud WSp, lk. 42.

4. Mängulaul on avaldatud ka WSp, lk. 45. Vt. ka II 14.

5. Lauluke on avaldatud ka WSp, lk. 70. Sama tekst on K. Kuzmini järgi ilmunud L. Kettunen — L. Posti NVK, lk. 75. Mitmeid selle laulukese teisendeid on käesolevas kogumikus. Teisendeid leidub ka VK 20, V. Salmine, Vatjalaiset runot, Helsinki 1928 [= VR], lk. 770, J. J. Lensu MFB, lk. 273 jne. Urvitamine oli vadjalastel üldine käesolevalgi sajandil.

II. Solo Kuzmina oli hea keelejuht. Temalt on allakirjutanu pannud kirja ohtrasti igasugust rahvaluulet, mis seni on avaldamata. Avaldatud on vaid mõned laulud. Kuzmina on olnud keelejuhiks ka J. Mägistele. Tolle autori vadja tekstide kogumikus «Woten erzählen. Wotische Sprachproben,» Helsinki 1959 [= WE], lk. 71—109, on avaldatud kirjapandud folkloristlikud ning muud andmed. Kirjapanekute hulgas on ka laule. Kuzmina oli üks viimaseid vadja vanavara igakülgseid oskajaid. Tema juttudest, loitsudest, lauludest, pärimustest on üksnes väike osa talletatud. Vadja keel oli tal sõnarikas ning stiililt lopsakas. Kuidas Kuzmina kaastajana ja laulikuna oli vadja laulude levitajaks isuritele ja soom-

lastele ning soome ja isegi eesti laulude edasiandjaks vadjalastele, selle kohta vt. allakirjutanu «Vadjalaste rahvalauludest» (Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 77, Tartu 1959, lk. 58 jj.) ja «Ühest vadja rahvalaulude tüübist» (Virittäjä, Helsinki 1959, lk. 69). Solo Kuzmina oskas peale vadja, isuri ja soome laulude ka vene rahvalaule. Lempola külas elas peale vadjalaste soomlasi ja venelasi. Kuzminalt on kirja pandud kirjeldus, kuidas vadjalased jõulu ja kolmekuninga vahel käisid majast majja «mardisandiks». Maskeeritud tüdrukud ja poisid kogusid andeid, mis tarvitati ära üheskoos. Vene keeles nimetati seda ringikäimist *каледавать*. Venelaste majas lauldi vene keeles:

Как пришла каляда́,	и пажалывать,
на фтарой день ражесва,	кто хлеба ланьт́ину,
калёда, калёда.	кто денег пальт́ину,
Пара судар дарить,	калёда, калёда.

Soomlaste majas lauldi aga soome keeles:

Kil'idoi, kal'idoi,	kepsi mennä kellärii,
noize, mamma, ülelie,	viile vinkuja-osaa,
villaziilta viittoilta,	tuo muru voita
karvaizilta kattoilta;	ja pala lihaa.

Kuzmina vadja laulude repertuaaris on selliseidki, millel võib olla vene eeskujusid.

1. Laulu teiseid leidub J. J. L e n s u МГБ, lk. 231 (samal lk. 301 on isurikeelne teisend); J. M ä g i s t e WE, lk. 172. Teiseid esineb ka käesolevas kogumikus Anna Har'kovalt ja Matjo Gerassimovalt.

2. Solo Kuzmina mäletas üksnes vastlaulu neid sõnu. Laulust on pandud kirja mitu pikemat või lühemat teisendit. Vt. V. S a l m i n e n VR, lk. 733, 762, 769, 777, 779 jne.; J. J. L e n s u МГБ, lk. 273; J. M ä g i s t e WE, lk. 65, 113 jne. Ka käesolevas kogumikus on selle laulu variante.

3. Vt. märkust I 5.

4.—6. Solo Kuzminalt on itkusid kirja pannud ka J. Mägiste (WE, lk. 80—85, 95—103), Selle lauliku itkud osutavad ilmekalt, kuidas neis on kõrvuti vanu traditsioone ning isikupäraseid jooni, mida itkeja toob esile olukorra või meeoleu järgi. Siin esitatud

itkud emale ja isale on vägagi erinevad J. Mägiste poolt talletatud itkudest. Kuzmina oli tunnustatud itkeja, kes võis asendada omakseid, kui need ei osanud ise *луgetьла* ehk *itkeä äleltä*. Itkudele on omased mitmesugused deminutiivvormid, mida elavas keeles ei kuule. Neis esineb ka rohkesti spetsiaalseid meelitusõnu ning muudki sõnavara, mis pole omane kõnekeelele. Itketi retsiteerides, mitte lauldes. Itkusid on väga raske kirja panna, sest enamasti elab itkeja ise sedavõrd tugevasti kaasa oma esitusele, et sõnad muutuvad ebaselgeks nutupursete tõttu. Solo Kuzmina oli ses suhtes erandiks, et ta võis pikagi itku esitada, ilma et oleks ise tingimata nutma hakanud. Vadjakeelne itk elab mõnel määral praegugi edasi. 1959. aasta suvel võis allakirjutanu Kõrvõttula kalmistul (*pihkuzikko*) kuulda, kuidas üks Mati küla eideke itkes oma poega. Eideke tuli kurvalt kääpale rätikut suu ees hoides. Mõni samm kääpast eemal hakkas ta itkema ning itkes tükk aega vadja keeles kääpa kõrval seistes. Pärast itkemist oli ta taas elavalt reibas. Itku polnud ta nõus kordama, mille tõttu seda ei saanud paberile panna.

7. See uuemat tüüpi laul on varem avaldatud «Virittäjäs» 1959, lk. 70.

8.—9. Vadjalastel on olnud vähe omakeelseid loitse. Enamasti on loitsud olnud soome- või isurikeelsed ning käesoleval sajandil osaliselt ka venekeelsed. Solo Kuzmina teadis ainult mõnd vadja loitsu. Soome- ja venekeelsete loitsude repertuaar oli tal suurem. Vadja vanaeidekeste hulgas elab usk loitsudesse osalt tänini. 1942. aastal tuli Kuzminal kord just siis, kui talt tehti kirjapanekuid, minna Pummala külla ühele haigele eidekesele valude vastu sõnu lugema.

10. Laul on ilmunud ka «Virittäjäs» 1959, lk. 70.

12. Laul on ilmunud ka «Virittäjäs» 1959, lk. 71.

13. Laul on ilmunud ka «Virittäjäs» 1959, lk. 71. Laulude nr. 7, 10, 12, ja 13 kohta on sealsamas avaldatud selgitav ülevaade, kus osutatakse, et vadjalastel on mitteregivärsiline rahvalaul hakanud levima vene rahvalaulude mõjul vähe enne seda, kui vadja keel hakkas üldiselt taanduma. Neid n. ö. uuemaid rahvalaule lauldi lõõtspillimängu saatel. Regivärsiliste rahvalaulude kohta pole teateid, et neid oleks pilli saatel lauldud. Neid kas retsiteeriti või lauldi üksikult või hulgi. Üksikult laulsid peamiselt kaasitajad. Hulgi lauldes käidi sageli ringis.

14. Vt. ka I 4.

19.—21. J. M ä g i s t e WE 95—103 on toodud kaks Solo Kuzminalt kirjapandud pulmaitku, millel on üksnes mõningaid ühiseid vürsse siin esitatud pulmaitkudega. Pulmaitkud osutavad, nagu surnu itkudki, et itkeja jälgib peamiselt vaid itkudele omast keelt ning poeetilisi võtteid, jättes sisule suuri võimalusi varieerumiseks olukorra järgi.

23. See laul on usutavasti Solo Kuzmina enese loodud, kuigi ta väitis, et ta on laulu vanemalt inimestelt kuulnud. Kuzmina enese loodud võib olla ka laul nr. 22. Tema omaloomingu hulka tuleb samuti arvata J. M ä g i s t e WE, lk. 71—77 toodud laulud «Das wotische Frühlingslied» ja «Das Sommerlied einer Wotin», kuigi neis on mõningaid vürsse, mis esinevad muudes vadja rahvalauludes.

III. Akuliina A t o l a j i n a (Aatolainen) on vadja keele uurijaile jutustanud ka üht-teist vadjalaste etnograafiast, uskumustest, kommetest jne., mida allakirjutanu on talletanud eri aastatel. J. M ä g i s t e WE, lk. 110—111 on sellelt keelejuhilt avaldanud mõned mõistatused ning ühe uskumuse.

1. Selle laulu kohta vt. märkust II 2.

IV. Anna H a r k o v a on olnud keelejuhiks mitmele uurijale. Peale allakirjutanu on temalt rahvaluulet kirja pannud J. J. L e n s u (MGB, lk. 273) ja J. M ä g i s t e (WE, lk. 62—65). Et Harkova oli kaua elanud vene külas Suur-Rudjas, olid tal vadja rahvaloomingu ja pärimuste traditsioonid õige ununenud. Vadja keelt oskas ta siiski hästi.

1. See Anna Harkova laul esineb ka J. J. L e n s u MGB, lk. 273 ja J. M ä g i s t e WE, lk. 65. Kõige pikem teisend on J. Mägistel ja kõige lühem J. J. Lensul. See tõik osutab, et samalt laulikult tehtud varasemad kirjapanekud ei tarvitse olla täielikumad kui hilisemad. Eri kordadel laule esitades võib laulik unustada vahel ühe, vahel teise vürsi, kuigi üldisemalt kõrges vanaduses võidakse rohkem unustada kui nooremalt. — Laulu kohta vt. ka märkust II 2.

2. Laulu kohta vt. märkust II 1.

V. I. Natalia T š a r i n a l t kirjapandud itku paroodia on haruldane rahvalaulude žanr, sest üldiselt suhtutakse itkudesse tõsiselt ega tehta nendega nalja.

VI. 1. Anna Antonovalt ülestähendatud urvitamislaulu teisendite kohta vt. I 5.

VII. Ot'ju (Avdotja, Jevdokia) Onufrijeva (Anufrijeva) oli hea jutustaja, kes teadis palju jutte ja muistendeid. Allakirjutanu on temalt talletanud õige mitmesugust folkloristlikku aines-tikku. Osa Ot'ju Onufrijeva jutte koos tema lühikese elulookirjel-duse ning iseloomustusega on ilmunud Keele ja Kirjanduse Insti-tuudi «Uurimustes» II, Tallinn 1958, lk 148—166. Samalt keele-juhilt on kaks juttu avaldatud J. M ä g i s t e WE, lk. 32—35. Laule Ot'ju hästi ei mäletanud, kuigi ta neid ütles noorena olevat osanud. See 92-aastane (1942. aastal) intelligentne eideke oli usutavasti viimane vadjalane, kes kõneles puudulikult vene keelt.

1. Sellest vadja pulmalaulust on olemas mitmeid teisendeid, näiteks V. S a l m i n e n VR, lk. 740, 750, 751; J. J. L e n s u MGB, lk. 225; J. M ä g i s t e WE, lk. 39 jne. Pulmaleiva (*kursi, kurssi*) valmistamine oli tähtsamaid toiminguid vana-vadja pulma-kombestik. Vt. ka XIII 1; XIV 1.

2. Esitatud värsid esinevad mitmetes pulmalauludes.

VIII. Marja (Maria) B a r a n o v a (Boranova) on olnud alla-kirjutanule üks pikemaajalisi keelejuhte. Kuigi see keelejuht on suhteliselt noor, on temal vadja keel säilinud paremini kui ena-mikul temast vanemal isikuil. Marja Baranovalt on allakirjutanu pannud kirja ohtrasti etnograafilisi andmeid ja pärimusi ning muistendeidki. Vähem on keelejuht mäletanud muinasjutte. Vadja lau-ludest mäletas ta ainult üht, mille oli kuulnud naabrivanaemalt. Marja Baranovalt kogutud vadja keele näiteid on avaldanud ka J. M ä g i s t e WE, lk. 36—38.

1. Laulust on olemas mitu pikemat või lühemat teisendit, näiteks J. M ä g i s t e WE, lk. 46, 63. Vt. ka X 1. jne.

IX. Pjotra (Pjotr) B a r a n o v (Boranol), Marja Baranova mees, on allakirjutanule jutustanud üsna ohtrasti vanu vadja päri-musi, muistendeid, rahvanalju jne., mis on avaldamata. Samalt keelejuhilt on J. M ä g i s t e WE, lk. 44—47 ära trükkinud neli keele-näidet, millest üks on laulukatkend.

X. Ol'ga I v a n o v a on hea vadja keelejuht, kes mäletab hästi oma keele sõnavara ning etnograafilisi ja folkloristlikke pärimusi.

Tema on ainus teadaolev vadjalane, kes teeb enesele märkmeid vadja keeles ning saadab keeleoskajaile vadjakeelseid kirju. Vadjä keelt kirjutab ta vene keele õigekirjutuse järgi.

1. Laulu kohta vt. märkust VIII 1.

2.—6. Ol'ga Ivanovalt on talletatud mitu vene tšastušcade sarnast vadja laulu. Tšastuškasid lauldi lõõtspilli saatel. Neid on kuulnud teistelki vadjalastelt peale kõnesoleva keelejuhi. Venelastelt on tšastuška siirdunud ka vadjalaste naabritele isuritele ja soomlastele. Ol'ga Ivanoval on tšastuškale lähedane laul nr. 8.

9., 11.—12. Nagu Lempola laulik Solo Kuzmina, nõnda on ka Ol'ga Ivanova teadnud mitu sellist vadjakeelset laulu, mis pole regivärsid ega ka tšastuškad, vaid sarnased vene rahvalauludega, mille eeskujul nad usutavasti ongi loodud. Vt. P. A r i s t e, Ühest vadja rahvalaulude tüübist. — Virittäjä 1959, lk. 69—74. Laul nr. 12 on varemalt avaldatud sealsamas lk. 72. Üks selle laulu teisend esineb J. J. L e n s u MGB, lk. 269.

XI. Ot'ju (Jevdokia) Ivanovalt on kirja pandud mitmesuguseid vadja pärimusi ning kombestikku.

1. Urvitamissõnade kohta vt. I 5.

XII. Anna Issajevalt on talletatud ohtrasti mitmesugust folkloristikku ning etnograafilist ainekku. J. M ä g i s t e W E, lk. 29—32 on avaldatud mõned selle keelejuhi tekstid.

1. Laulu pikem katkend on registreeritud samast külast (III 2). Asjaomased värsid esinevad muudiski vadja pulmalauludes.

XIII. Aleksandra Jovleva oli suure repertuaariga isuri laulik, sest ta oli sündinud ja enne abiellumist elanud laulurikkas Soikolas. J. J. L e n s u MGB, lk. 224 jj-d., on toodud mõned Aleksandra Jovleva isurikeelsedki laulud. Abiellunud Kõrvõttula küla vadjalasega, jäi ta surmani sinna külla elama ning õppis ära vadja keele. Vadjakeelsed laulud on õpitud kõik Kõrvõttulas. Eideke on olnud pulmades kaasitajaks.

1. Laulu kohta vt. märkust VII 1. Sama laulu teisendi on Aleksandra Jovlevalt avaldanud J. J. L e n s u MGB, lk. 225. Mõlemad teisendid on heaks näiteks selle kohta, kui võrd suures ulatuses võib laulik varieerida sama laulu, esitades seda eri kohtadel. J. J. Lensu poolt kirjapandud teisendis on 22 värssi ja allakirju-

tanu omas 16. Varem talletatud teisendis on algosa pikem, hilisemas on aga lõpposas värsse, mida eelmises teisendis pole.

2. Sama laul esineb J. J. L e n s u l МГВ, lk. 225 jj. natuke täielikumal kujul.

XIV. Kat'a (Jekaterina) J o v l e v a on praegu veel elavate vadjalaste hulgas üks kõige paremaid jutustajaid. Temalt on kirjutatud muinasjutte, muistendeid, naljandeid, pärimusi jne. Et tema ema oli laulik, on tütrelegi üht-teist laulurepertuaarist meelde jäänud, kuigi tütre eluajal oli Kõrvõttulas vadjakeelne laul juba kadumas.

1. See lauluteisend on üksnes katkend emalt kuulnud pike-mast laulust (III 1).

3. Vadjalastel esinevate tšastušcade kohta vt. X 2. Selle tšastuška on keelejuht ise kirja pannud järgmisel kujul:

Кыйкис чулязь ярвыд овад,
медде чюляз ляхе.
Эн мия муйтыс синне чаўну
юввя туттерикко тяхе.

XV. Daa'ra (Darja) L e h t i (Lehtonen) on tuntud vadja keelejuht, kelle keelenäiteid on ilmunud allakirjutanu kogumikus «Vadja keelenäiteid», Tartu 1941. Daa'ra Lehti oli vadja keeleuurija D. Tsvetkovi ja lauliku Mat'jo Gerassimova nõbu. Tema ema oli isur. Isa mõjul oli koduseks tavakeeleks siiski vadja keel. Et aga laulud õpiti peamiselt emalt, teadis tütar ohtrasti just isuri laule, mida temalt on kirja pannud allakirjutanu ning teisedki rahvaluulekogujad. Isuri laulikuna on Daa'ra Lehti esinenud «muuseumipidudel» ja rahvakunstiõhtutel Tallinnas, Tartus, Narvas ja mujal. See vadja keelejuht oli pärit Jõepera külast, kus isuri keele mõju vadja keelele on üsnagi tunduv. Murrakus on olemas ka eesti keele mõju, sest Narva oli Jõgõperä kandi kaubalinnaks, kus käidi sageli. Narvas käisid liiatigi töödel peaaegu kõik noored. Eesti keele mõju on Daa'ra Lehti keeletarvituses hilisemal ajal üha suurenenud, sest nn. Eesti-Ingeris elades puutus ta eesti keelega pidevalt kokku. Tema vadja keele omapärasest vt. P. A r i s t e VK, lk. 72 jj-d.

1. Laulu kohta vt. märkus I 5. Siin avaldatav teisend on varemalt ilmunud P. A r i s t e VK, lk. 20.

2. Itk on varem ilmunud P. A r i s t e VK, lk. 25 jj. Daaña Lehti oskas teisigi vadjakeelseid itkusid, kuid ei tahtnud neid esitada, sest itkud olid talle rituaalseks elamuseks. Toodud itkugi esitamisel puhkes ta tõeliselt nutma, mille tõttu oli väga raske itku sõnastust jälgida.

3. Loits on avaldatud ka P. A r i s t e VK, lk. 52.

4. Lastelaul on ilmunud varemalt P. A r i s t e VK, lk. 54.

XVI. Mat'jo (Matrjona) Gerassimova on möödunud sajandi esimesel poolel elanud Anna Ivanovna kõrval suurimaid vadja laulikuid, keda teame ja kellelt on talletatud mitmekülgset repertuaari. J. M ä g i s t e WE, lk. 145—152, on avaldanud sellelt keelejuhilt mõned tekstid, mille hulgas on ka üks lastelaulukatkend. Mat'jo Gerassimova oli amal ajal olnud tuntud kaasitaja ja laulik. Kui allakirjutanu kohtas teda esmakordselt 1947. aasta suvel, mäletas ta laule ning retsiteeris neid meelsasti. Kümme aastat hiljem, kui oli taas võimalik seda laulikut kohata, oli ta mälu õige taandunud, nõnda et lauludest tulid meelde üksnes mõned värsid.

Mat'jo enda andmeil on ta laulud kuulnud emalt, kes oli põline jōgōperälane. Jōgōperä oli kakskeelne suurküla, mille elanike enamik oli vadjalasi, vähemik isureid. Samu laule olevat laulnud vadjalased oma keeli ja isurid «soikola» keeli, s. o. isuri keele soikola murdes. Õpiti vastastikku üksteiselt laule. Pulmades laulis kaasitaja oma emakeeles. Mõnigi kord juhtusid keeleolud olema sellised, et osa kaasitajaid laulis vadja ja osa isuri keeles. (Vt. selle kohta ka allakirjutanu kirjutist «Vadjalaste rahvalauludest». — Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 77, Tartu 1959, lk. 56 jj-d.) Mat'jo Gerassimova laulude hulgas on niisuguseid, mis on heas vadja keeles, kuid on ka selliseid, mille keelekujus on ohtrasti isuripärasusi või mis on vadja ja isuri segakeeles. Laulude keel osutab seega ilmekalt, kas asjaomased laulud on juba ürgselt vadjalised või on nad alles hiljuti isuritelt vadjalastele siirdunud. Matkapäevikusse on Mat'jo laulude kohta tehtud järgmine märge: «Tema laulud on huvitavaks probleemiks. Mõne laulu laulab ta korralikus vadja keeles. Mõnes teises on taas pikki osi või üksikuid sõnu isuri keeles. Laulude ettekande keel ei näi Mat'jole üldse olevat probleemiks. Omas miljões on ta olnud kindel, et temast saadakse aru. Ta ise ei tea ka öelda, kas ta on mõne laulu õppinud vadjalasilt või isureilt. Mat'jo sarnane laulik, kes laulis niihästi ühele kui teisele rah-

vale, on just võinud olla vahendajaks laulude siirdumisel rahvalt teisele. Aina on võinud laulud siirduda isureilt vadjalasile ja vastupidi. Mõnegi laulu puhul ei saada vist kunagi selgusele, kumb on andja ja kumb laenaja pool.»

Oli olnud üldiseks tavaks, et vadjalased laulsid omi laule «soikolastele» ja «soikolased» taas omi laule vadjalastele. Lauludest saadi vastastikku aru. Neid peeti nagu ühisteks vadja-isuri lauludeks, mida esitati vaid eri murdeis. Rahvalaulud polnud Mat'jole mingiks ununenud endiseks maailmaks, vaid ikkagi veel elavaks olevikuks, millele ta elas kaasa. Laulude viisidest ütles ta, et *virred elivad enäpī ühtä nõttia*, s. o. laulud olid enamasti ühel viisil. Lauldi pühapäeviti ja pühade ajal. Kui Mat'jo Gerassimova oli noor, polnud häbi vadja keeles laulda, nagu hiljem, kui lauldi üksnes vene laule. Tollal oli küll ka vene laule tuntud, kuid neid olid laulnud peamiselt üksnes mehed, kes olid olnud sõjaväes ja välistöödel. Niihästi vadja kui ka isuri laule nimetas Mat'jo soome lauludeks — *sōmē virred*. Neile vastandiks olid *venäi virred*. «Soome lauludest» ei pea nii aru saama, nagu oleksid need õpitud soomlastelt. Kõik, mis on seoses vene keelega, «vene» usuga, vene kommetega, see on vadjalastel ja isuritel sageli *venäi*. Luteri usk, mittevene kombes jne. on *sōmē*. Mat'jo ütles isegi vadja keele kohta vahel *sōmē tšēli*, teades vadja ja soome keele lähedasest sugulusest. Mat'jo väitis ise, et kõik, mis pole *venäi*, see on *sōmē*, s. o. kõik, mis on vadja-, isuri- ja soomepärase. Harilikult nimetas see keelejuht Jōgōperä vadja kanti *vaimpōli* ja vadja keeli kõnelemist *pajatab vaissi* ehk *pajatan maissi*. Peale esitatavate laulude olevat vadjalastel olnud ka *lopizemizē virred* — lobaalaulud, mida korralikud inimesed polevat laulnud. Neid Mat'jo ütles mitte oskavat. Laule esitas Mat'jo üle kolmekümne. Itkusid ei tahtnud ta öelda, sest vanainimese elu olevat isegi kurb ja itkud ajavat nutma.

Mat'jo Gerassimova oli elava iseloomuga, väga ergas ja kiiretaibuline. Kui ta kõneles vadjalaste pulmadest ja pidustustest, sädelesid ta silmad ning ta muutus nooruslikult kelmikaks, kuigi oli elus kogenud palju kurja, Mat'jo Gerassimova on viimane vadja tõeline laulik, sajandi alguses oli neid mitmeid niihästi Jōgōperäl kui ka mujal.

1. Laul sõjasõnumitest on õige populaarne Eestis, isuritel ning Ingerimaa ja Kagu-Soome soomlastel. See on tuntud ka liivlaste,

lätlaste, leedulaste, venelaste mordvalaste, ukrainlaste, poolakate, tšehhide, slovakkide ja bulgaarlaste hulgas. (Y. Penttinen, Sotasanommat. Inkeriläinen kansanruno ja sen kansainvälistä taustaa, Helsinki 1947). Vadjalastelt on see laul varemgi kirja pandud (V. Salmi VR, lk. 731). Varem tuntud teisend on õigegi erinev Mat'jo Gerassimova omast ning sellel on lähedasi vasteid soome laulude hulgas (V. Salmi, Vadjalaisten runojen alkuperästä, Helsinki 1929, lk. 36 — VRA). Mat'jo laul on sarnasem isurite asjaomase lauluga, kuid siiski küllaltki erinev (vt. Penttineni mainitud teost, lk. 141).

Laulus on isuripäraseid sõnu, sest neid esineb üldiselt Jõgõperä vadja murrakus, nagu *aivinaing* 'peenlinane', *oroine* 'täkuke', *halli* 'hall (hobune)', *hepozu.ēni* 'mu hobuseke' jne. Need isuripärasused ei suuda tõestada, nagu oleks laul isuritelt laenatud. Üldiselt on laul heas vadja keeles. Laulus on mitmeid puhtvadjalisi jooni, mis pole omased isuri vastetele. Igatahes on laul olnud vadjalaste hulgas sedavõrd ammu tuntud, et seda võib pidada iseseisvaks redaktsiooniks eesti-vadja-isuri-soome teisendite hulgas.

2. Laulu kohta vt. II 1. Sellisel kujul, nagu esineb Mat'jo Gerassimova teisend, on see laul tuntud ka isureil. Üks isuri teisend on üles kirjutatud vadja külast Kõrvõttulast (J. J. Lensu МГБ, lk. 231). Selles pikemas teisendis on tegelikult liitunud kaks laulu: laulik on õppinud laulud käolt ja õõbikult ning teenijatüdruku raske põli (vt. ka V. Salmi VRA, lk. 68 jj.). Laulu enamik värse on heas vadja keeles, milles pole rohkem isuripärasusi kui Jõgõperä tavalises vadja kõnekeeles. Värsside hulgas on siiski selliseid, mis osutavad, et nad on lähtunud isuri algupärast (P. Ariste, Vadjalaste rahvalauludest. — Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 77, lk. 60 jj.). Seega on usutav, et selle laulu on vadjalased isurite käest õppinud või vadja laulu on isuri teisendid mõjustanud. Mat'jo Gerassimova nõbu Daafa Lehti tundis isuri keeles laulu lõpposa (teenijatüdruku elu) iseseisva lauluna, mis on aga vägagi erinev vadja teisendist.

3. Selle laulu teisendeid pole vadjalastelt varem registreeritud. Laul on üldiselt heas vadja keeles Jõgõperäl kõigile omaste isuri laenudega. Värsside hulgas on siiski selliseid, mis on isurikeelsed vadjapärase joontega, nagu *harotin hanuizet hiuksep hanuizimlē hartijoiimlē, punaizimlē poskipäillē; kallistazin kat-*

tsomā jne. Usutavasti on seegi laul isuritelt omandatud või temas on isuri teisendite mõju.

4. Seda, mida keele põhjal on väidetud Mat'jo Gerassimova 2. ja 3. laulu algupärast, võiks öelda ka käesoleva laulu kohta. Esineb ilmseid isuripärasusi, nagu *mātaxsēn*, *munitaxsēn*, *pezitāksēn haravaing* jne. Sama laulu on allakirjutanu pannud kirja ka Mat'jo Gerassimova nõolt Daaša Lehti isuri keeles vadjapäraste joontega. Laulus on ka eesti keele mõju, sest laulik puutus eesti keelega aina kokku oma elu teisel poolel. Nõoksed kasvasid naabruses. Nagu on Daaša Lehtist kõneldes mainitud, õppis ta laulud enamasti isurist emalt. Mat'jo omandas laulud aga vadjalastelt. Nõoste teisendid lähevad omavahel küllaltki lahku. Esitatagu siinkohal võrdluseks ka Daaša Lehtilt saadud teisend:

lā miä laulon lahja lintu,
ilotsen ihala lintu:
pāskolintu päivälintu,
tōi ihala imalintu,
lenteli kesoiset päivääd,
süküsüised üt pimiäd.
ettsi mäta mātaksē,
lehtua levätäksē.
ettsin sō med, ettsin säred,
kahen pōlen kabri oita.
lōysin mättähä meroista.

sinne pesoisen tekin,
sinne munaisen munin.
tuli tūli, aivo tūli,
mero-vihkura vihaine,
vēretti munad vettē,
laski munad Laukaha sē.
lentisin seppiye katolle.
seppi,eni selvū,eni,
tavoid ennē, tavoid eglē,
tavoit tänäki pännä.
vala vaskine harava,
pā pīt teräksised,
millä miä meroizen haravoitan,

millä miä munat kokkō sän.

Las ma laulan lahja lind,
ilutsen tore lind;
pääsulind, päevalind,
too tore õhulind,
lendles suvised päevad,
sügisedes ööd pimedad.
Otsis maad, et magada,
lehte, et puhata.
Otsisin Soomed, otsisin saared,
kahelt poolt Kaporjet.
Leidsin mätta (künka)

merekesest.

Sinna pesakese tegin,
sinna munakese munesin.
Tuli tuul, õige tuul,
meretuulispask vihane,
veeretas munad vette,
laskis munad Laugasse.
Lendasin seppade katusele.
Mu sepake, targake,
tagusid enne, tagusid eile,
tagusid tänapäevalgi.
Vala vaskne reha,
pane piid terasest,
millega ma merekese lasen
kokku riisuda,
millega ma munad kokku saan.

Kõnesolev laul on üks teisend läänemerelaste ühisest «loomislaulust». «Loomislaulu» tunnevad eestlased, isurid, soomlased ja karjalased. Vadjalastelt oli seni kirja pandud üksnes isurikeelseid teisendid (V. S a l m i n e n, Kalevalan kertovat runot Inkerissä. — Kalevalaseuran vuosikirja 9, Helsinki 1929, lk. 57 jj-d.; K. K r o h n, Luomiruno Inkerissä. — Kalevalaseuran vuosikirja 10, Helsinki 1930, lk. 5 jj-d.; M. K u u s i, Virolais-suomalainen Maailmansyntyruno. — Kalevalaseuran vuosikirja 36, Helsinki 1956, lk. 49 jj-d., kus on toodud ka varasema kirjanduse ülevaade). Et «loomislaulu» on tuntud eestlastel, isuritel, soomlastel ja karjalastel, oleks ebausutav arvata, nagu poleks laulu vadjalased tundnudki ja selle alles hiljuti isuritelt saanud. On tõenäoline, et laul on olnud ühine vadjalastele ja isuritele. Mat'jo Gerassimovalt kirja pandud teisendi isuripärasused seletuvad juba selle tõigagagi, et laulik kuulis mõlemakeelseid teisendeid, mis Jõgõperäl oli tavaliseks seigaks. Seal on isuri lauludes vadja keele jooni ja vadja lauludes isuri keelele omaseid sõnu, foneetilisi nähtusi ning morfoloogilisi jooni. Juba eelnenud lauludegi puhul on mainitud, et keeleanalüüsi põhjal võivad need olla vägagi hästi vadja algupärase laulude teisendid, millesse on tunginud isuripärasusi. Peab seda meeles pidama, et kus toimus vadjalaste siirdumine isuri keelde, seal võisid ka vadja laulud keelelt isuristuda.

5. Laul on heas vadja keeles. Esineb siiski mõningaid isuripärasusi, nagu *palanutta*, *palagõ*, *vikko*, *pellavaz*. Needki isuripärasused võivad olla laenatud isuri keeles kuulnud teisenditest või isuri kõnekeelest. «Müüdüd neiu» laul on ühine sama maa-ala vadjalastele, isuritele ja soomlastele. «Suomen kansan vanhat runot» III₃ (Länsi-Inkerin runot), Helsinki 1924, lk. XV (= SKVR) tunnevad õige mitmeid isuri ja soome vasteid.

6. Mat'jo Gerassimova ütles, et ta sellest laulust rohkem ei mäletavat. Näis siiski, et laulik ei tahtnud rohkem öelda. Ta oli õrnatundeline ja taktiline eideke. Et laulude kirjaneja oli eestlane, pidas ta vist kohaseks seda laulu mitte esitada. SKVR III₃, lk. XX tunneb mitmeid isuri ja ingeri-soome vasteid.

7. Laulus esineb isuripärasusi, nagu *pehmenõd*, *algnõd*, *halukkain*, *sellä*, *hiussa* jne. Muidu on laul heas vadja keeles. Laul on ühine vadjalastel ja naabritel. Allakirjutanu on kuulnud vasteid Soikolast.

8. Laulu lõpposas on isuripärasusi, nagu *seutād*, *räpizõd* ja Jõgõperäl tavalistena esinevaid isuri laenusid. Muidu on laul

heas vadja keeles. Sellestki laulust peab arvama, et see on ühine vadja, isuri ja ingeri-soome laul. Asjaomaste teisendite kohta vt. SKVR III₃, lk. XIII «Laivaretki».

9. Laulus on ohtrasti keelesugemeid, mis pole omased vadja keelele. Eriti just laulu algus on suurelt osalt isurikeelne. Seega on usutav, et laul on vadjalastele siirdunud kas isureilt või soomlastelt. Kas Mat'jo Gerassimova ise või tema eelkäijad laulikud on selle isuritelt üle võtnud. Laul pole jäetud selliseks, nagu seda isuri laulikud võisid laulda, vaid see on vadjastatud. Laulust jääb isegi selline mulje, nagu oleks Mat'jo hakanud alguses esitama isuri laulu, kuid siis on talle meenunud, et laul on olemas ka vadja keeles ning siis seda jätkanud vadja keeles. Laulu keelelise analüüsi kohta vt. P. A r i s t e , Vadjalaste rahvalauludest. — Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 77, lk. 61 jj., kus see laul on tervena toodud. «Konnulta kosinta» on hästi tuntud isurite ja ingeri-soomlaste hulgas (SKVR III₃, lk. II).

10. Selle laulu isurikeelne vaste on pandud kirja ka Daa'a Lehtilt. Esitatakse võrdlusainestikuna viimaselt kuulnud laul:

*täs on lusti nōreñ noissa,
lusti on luita likuteλλα,
jäsenijä järkütellä,
ken on vanhempī varαλλα.
miä õn varatoin tüttö,
varatoin õn vanhemmista,
turvotoin õn tütijoista.
jō nē kōλλēt küsi vōtta.*

*ülennēd üheksä vōtta,
nē on mennēd melestä,
süämeltä süvvessä,
käen pältä kävvessä.
ku miḷ oltais sirkun sīved,
sirkun sīvet, säšön säred,
lentisin üle lepikon,
piten metsän pihlajaisen,
kōrijaisen kōpan pälle,
hautojaisen havvan pälle;
nostaisin nōriḷ vällä,*

Siin on ilus noorena tõusta,
ilus on luid liigutada,
jäsemeid pingutada,
kes on vanemate varal.
Mina olen varatu tüdruk,
varatu olen vanemate poolest,
kaitsetu olen kussutajate poolest.
Juba on need surnud kuus
aastat,

ülenenud üheksa aastat,
need on läinud meelest,
südamelt süües,
käe pealt käies.
Kui mul oleks sirgu tiivad,
sirgu tiivad, sääsekese sääred,
lendaksin üle lepiku,
piki pihlakametsa,
koorija koopa peale;
hauduja haua peale;
tõstaksin kõitega välja,

tervasvarttuje varalla,
veisin liivad linnā tēlle,
somerot sotarajolā.

tõrvastüvede varal,
viiksin liivad linnateele,
sõmerad sõjarajale.

Vadja ja isuri teisendid on väga lähedased üksteisele. Daaʼa Lehti isuri teisendis on vadja foneetika ja morfoloogia mõju. Matʼjo Gerassimova vadja teisendis on aga palju enam foneetilisi, morfoloogilisi ja leksikaalseid isuripärasusi, nagu *noissa, järkütellä, varatoi, kōllāḗḗ, kaḗonnḗḗ, ülennḗḗ, pihlajaizḗ; lennekkized, hau-tojaizḗ, sḗzḗ* jne. Isuripärasusi pole siiski nõnda palju, et Matʼjo Gerassimova laul jätaks isuri laulu mulje. Mainitud isuripärasustest on mõned nagu muide mineviku kesksõna mitmus *kōllāḗḗ* jne., üldised Jõgõperäl. Asjaomane laul on taas Jõgõperä ühiseid vadja ja isuri laule.

11. Laul on heas vadja keeles. Esineb ainult mõningaid isuripärasusi sõnavaras, nagu *helmasse, aitaḗ, kaiho*. Seegi laul on ühine vadja ja isuri laul (isuri teisendite kohta vt. SKVR III 3, lk. XXII), mida tunnevad ka soome naabrid enam-vähem sarnasel kujul.

12. Laul on heas vadja keeles ilma isuripärasusteta.

13. Laul on heas jõgõperä murrakus, milles pole rohkem isuripärasusi kui igapäevases vadja kõnekeeles. Seegi laul on olnud ühine vadjalastele ja isuritele. Isuri ja ingeri-soome teisendite kohta vt. SKVR III 3, lk. XXXIII.

14. Laulus on mõningaid ilmseid sõnavaralisi isuripärasusi, nagu *harakka, hursti, suksid, tüttöi, hellä, painaki* jne. Muidu on laul heas vadja keeles, nagu seda räägitakse Jõgõperäl. Isuritel ja Ingerimaa soomlastel on laul olnud hästi tuntud (SKVR III 3, lk. XIX), mille kohta vt. A. V. Rantasaalo eriuurimust «Inkeriläinen kertova runo Tytärten surmaaja». — Suomi V 9, Tampere 1929. Laul on hästi levinud ka eesti regivärsside repertuaaris. Et laulu on tundnud kõik keeleliselt lähedased naabrid, on kõigiti usutav, et see on vadjalastelegi olnud omane. Nagu mõnes teiseski laulus, võivad ka käesolevas isuripärasused olla kas laenu kuuldud isuri teisenditest või põlvnevad need laensõnadena vadja murraku keeletarvitusest enesest.

15. Samas Jõgõperä külas sündinud ja kasvanud Daaʼa Lehtilt on kirja pandud selle laulu isurikeelne teisend, mis kõlab järgmiselt:

*külästäni, linnoistani,
mä parasta paikoistani.*

*kass on ollu ennen külä.
ennen külä, eglē külä.
nüt on noissu nōri mettsä,
kazvonnu komia koivu.
kell on linnoja ikävä,
se tulkō meije küllä,
külä on pantu paikalle hüvälle,
asetettu armahille.
meil varrä merot sulmād,
alkavad aluksed uijua,
tullōt tupakkalaivad.
kenē tōi külä kulvine,
pantu ku paja pahaine?
tōkā koukku, miä kohennan,
tōkā havu, miä harotan.*

Mu külast, mu linnadest,
maa kõige paremat mu
paikadest.

Siin on olnud enne küla,
enne küla, eile küla.
Nüüd on tõusnud noor mets,
kasvanud uhke kask.
kellel on linnade igatsus,
see tulgu meie külla.
Küla on ehitatud heale kohale,
asetatud armsatele (kohtadele).
Meil vara mered sulavad,
hakkavad laevad ujuma,
tulevad tubakalaevad.
Kelle see küla vilets
ehitatud kui paja paha?
Tooge roop, ma kohendan,
tooge ahjuluud, ma harutan.

Teisendid on väga lähedased üksteisele. Vadja teisend on kõige paremas Jõgõperä vadja murrakus, milles pole üldse isuripärasusi. Vt. ka P. A r i s t e, Vadjalaste rahvalauludest. — Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 77, lk. 62 jj., kus on toodud käesolev laul ning selle keeleline analüüs. Isuri teisendis on vadjapärasusi. See laul oma küla kiitusest osutab ehk kõige paremini, kuidas Jõgõperäl on samasisuline vadja- ja isurikeelne laul esinenud kõrvuti. Mat'jo Gerassimova teisendist tunduvalt erinevad vadja teisendid on pandud kirja Kattilast, Pummalast ja Mati külast (V. S a l m i n e n, VR, lk. 711, 729, 739, 768, 776, 779. Ka isuritel on laul hästi tuntud (SKVR III 3, lk. XXIII). Laul on tuntud ka eestlaste, soomlaste ja karjalaste hulgas (V. S a l m i n e n VRA, lk. 69 jj.-d.). Seega on see ühine läänemereelaste regivärs, millest vadjalastel on olnud iseseisvad teisendid.

16. Laul on üldiselt korrektselt vadjakeelne. Selles esineb siiski mõningaid isuri sõnu, nagu *turhī, хуллуккеissa, vakahaissa*, millest kaks esimest on tarvitusel ka Jõgõperä vadja kõnekeeles. Jõgõperält on olemas isurikeelseid teiseid, mis erinevad vadja omast (SKVR III 3, lk. XXXVIII «Lasta hoitamaan»).

17. Heas vadja keeles olevas laulus on mõned isuri ja soome sõnad, nagu *sullitud, omenad, leikisse, halisse* jne., millest esimene

on tüüpiliselt omane isuri lauludele ja itkudele. Teised sõnad esinevad Jõgõperä vadja kõnekeeleski. Vadja teisend on sisuliselt iseisev. Temas leiduvad motiivid tulevad esile erinevates isuri lauludes, nagu «Leski lyöpi leikistäkin», «Osasi omenan tehdä», «Parempi on pajulla maata» jne. (SKVR III 3, lk. XXXI, XXXIII, XXXVI).

18. See lastelaul on heas jõgõperä murrakus, milles vaid isuri sõna *sammutti* on ootuspärase vadja sõna *kusutti* asemel. Mainitud isuripärasus puudub 1882. aastal O. A. F. Mustoneni poolt kirjapandud teisendis, kus on aga muid isuri sõnu (V. Salmi n e n VR, lk. 747). Laul on üles kirjutatud ka Liivtšülä ja Mati vadjalastelt (J. M ä g i s t e WE, lk. 170 jj.; V. S a l m i n e n VR, lk. 769). Lastelaulu tunnevad isurid, soomlased ja eestlased. V. Salminen oletab, et vadjalased on laulu soomlastelt saanud (VRA, lk. 85 jj.). See on aga juba ammu esinenud vadjakeelsenagi.

19. Lastelaul on jõgõperä murrakus, milles pole rohkem isuripärasusi kui neid on kõnekeeles. See lastelaul on ulatuslikult levinud eri läänemere rahvaste seas (V. S a l m i n e n VRA, lk. 80 jj-d.). Kõnesolev vadja teisend on sisult lähedane Soikola ja Jõgõperä isuri vastetele. Sõnastuselt õige lähedane on ka Liivtšüläst kirjapandud vadja teisend (J. M ä g i s t e WE, lk. 175 jj.).

20. Kiigelaulude kohta, mis on vana vadja algupära, vt. V. S a l m i n e n VRA, lk. 63 jj-d. ja V. J. M a n s i k k a, Inkerin liekkulauluista, Helsinki 1932; V. S a l m i n e n, Keinu l. liekki ja liekkuvirret. — Kalevalaseuran vuosikirja II, 1931, lk. 23 jj-d.

22. Teisendite kohta vt. I 5 ja H. H o l m b e r g, Virpominen. — Kalevalaseuran vuosikirja 5, 1925, lk. 218 jj-d.

23. V. S a l m i n e n VRA, lk. 106 jj-d. on osutanud, et käesolev pulmalaul on ühine vadjalastele, isuritele, soomlastele ja karjalastele. Seda peetakse väga vanaks rituaalseks lauluks. Vadjalastelt on talletatud ohtrasti teisendeid. Laul on olnud üldvadjaline, erinedes siiski sisult eri külades. Mat'jo Gerassimova laulus on isuri sõnu *küpäruēni*, *halколоилла* ja *halod*, lähtö, nagu Jõgõperä küla kõnekeeles ning lauludes on üldse isuri elemente, ilma et need tõestaksid asjaomase laulu laenamist isurilt. Vadja teisendite kohta vt. ka S. H a l t s o n e n, Runoretki Inkeriin v. 1853, Helsinki 1957, lk. 32.

24. Pulmaleiva küpsetamisega seoses lauldud *virred* on olnud tüüpiliselt omased just vadjalastele (V. S a l m i n e n VRA,

lk. 103 jj-d.). Nagu pulmalaulud on üldse püsinud kauem kui mitmed muud vadja regivärsid, siis on allakirjutanu keelejuhidki pulmaleiva küpsetamise laulu mäletanud mitmes külas (II 23, III 1. III 1). Mat'jo Gerassimovalt kirjapandud katkend on osa itkust, mille pruut esitas temale appi tulnud külanaistele.

25. Laulu on ilmseid isuripäraseid sõnu: *kolmi*, *küpärä*, *pühki*, *ä pühäizē*, *иллан*, *harjaili*, *hoppiata*, *hani*. Isuri sõna võib olla ka *pedrō* 'põdrakese', kuigi see võib olla vadja omagi sõna *pedro* 'Peeter'. Mittevadjäpäraseid on ka *tuppā* ja *majjā*, mille lähteks on võinud olla kõigepealt just asjaomased eesti sõnad. Samad sõnad on siiski omased ka isuri ja ingeri-soome lauludele. See pulmalaul on isuritel olnud õige tavaline (SKVR III 3, XXXIX «Sulhanen tervehtii morsiamen kotia», X «Häätupa»). Näib, et isurikeelne sõnastus on vadja teisendit mõjustanud või olnud sellele koguni eeskujuks.

26. Laulu vadja teisendite kohta vt. V. Salmi n e n VRA, lk. 143 jj-d. Isuripärasusi pole selles rohkem kui harilikus vadja kõnekeeles. Laul on ühine vadjalastele ja isuritele.

27. See pikk pulmalaul on heas vadja keeles, milles pole üldiselt rohkem isuripärasusi, kui neid leidub tavaliselt jõgõperä murrakus. Üksnes laulule omase isuri laenuna on siiski *peripohjī poimittēn*, mis võib vadja laulu olla siirdunud isuri keeles kuulnud teisenditest. Käesolevalgi juhul on tegu vadja ja isuri ühise pulmalauluga. Isuri vastete kohta vt. SKVR III 3, lk. XL («Mistä tunsitte meille tulla?», «Kukalitse ottajajoukko tuli» jne. Mat'jo Gerassimova vadja teisend on õigegei erinev isuri omadest. Kaugetest vadja teisenditest, kus esineb see motiiv, kuidas peigmehepoolsed pulmalised on osanud mõrjsja poole tulla, vt. V. Salmi n e n VRA, lk. 138 jj-d.

28. Selles laulus on küll mõningaid ilmseid isuripärasusi, nagu *kavasuid lounāsē*, *huputtelid*, *tañkissa*, muidu on laul heas vadja keeles. Samu laenusid võib kuulda ka murraku kõnekeeles. Laulust on teiseid V. Salmi n e n VR, lk. 755, 757. Isuri teiseid on ohtrasti. Laul on olnud tuntud ka ingeri-soomlastele (SKVR III 3, XL jj. «Sulhon viipymisen tiedustelu ja vastaukset», «Sulhon väitetään humalassa hupsutelleen»). Pulmalaul on olnud ühine vadjalastele ja naabritele (V. Salmi n e n VRA, lk. 136).

29. Laul on heas vadja keeles, milles esinevad samad isuripäraseid sõnad, mis on mainitud eelmisest laulust. Isuripärasuseks on veel *harottelit* *hārojaz*. Käesolev laul on tegelikult eelmise laulu

jätk. Temagi kohta kehtib kõik see, mida on öeldud eelmisest laulust.

30. Laulus on mõned isuri sõnad, nagu *haukkā*, *hapsijassi*, *hoikad*, *nimettömäsē* (vadja keeles on *nimettomāsē*) jne. Muidu on laul heas vadja keeles. Selle pulmalaulu eri osad esinevad iseseisvate lauludena, mis on mujalt vadja keelealalt kirja pandud (V. Salminen VRA, lk. 116, 149 jj.-d.) Laul on tuntud isuritelegi. Allakirjutanu on vasted üles kirjutanud Jõgõperält ja Soikolast. Seega on seegi laul ühine vadja ja isuri pulmalaulude repertuaaris (SKVR III 3, XLI «Jo sain neion nähdäkseni»).

31. Laul on ühine vadjalastele ja isuritele (ning ingeri-soomlastele). Vadja teisendis esinevad isuri laensõnad *kītoz* ja *lustid* on üsna tavalised Jõgõperä küla kõnekeeleski. Vadjalastel on mitmeid laule, milles tänatakse veimete eest (V. Salminen VRA 149 jj.-d.). Isuri ja soome vastete kohta vt. SKVR III 3, lk. XL jj. («Piilopirtissä käynti», «Lahjojen jakaminen piilopirtissä»).

32. Laulus esinevad mõned jõgõperä murrakule üldiselt omased isuri laensõnad: *heittäne*, *köpölä*, *lähtemä*, *türskived*, *hōli*, *merkkiä*, *hoņki*. Laul tervikuna on aga heas vadja keeles. Teisi vadja vasteid pole kirja pandud, kuid on kõigiti usutav, et seegi pulmalaul oli ühine vadjalastele, isuritele ja soome naabritele. Isuri ja soome vastete kohta vt. SKVR III 3, lk. XLII). Mainitagu siinkohal, et isurite ja ingeri-soomlaste pulmalaulude kohta leiab andmeid ka V. Salmineni eriuurimuses «Häärunotutkimuksia I. Länsi-Inkerin häärunot», Helsinki 1917.

33. Laulu vadja variantide kohta vt. I 1. Ainsaks ilmseks isuri-pärasuseks on laulus sõna *pēksä*. Isuri algupära olev sõna on ehk ka *vainiolla*. Muidu on laul väga heas vadja keeles. See on taaski vadjalaste ja isurite ning ingeri-soomlaste ühine pulmalaul. Vt. SKVR III 3, lk. XLII («Vävyn opetus»).

34. Laul on heas vadja keeles. Ainus isuri- või soomepärasus on *porrti*. Sõnad *tüttö* ja *pihlajaine* on harilikud Jõgõperä vadja kõnekeeleski. Vadja teisendite kohta vt. V. Salminen VRA, lk. jj.-d., kus on toodud vastete loend ning osutatud, et laul on omane ka vadjalaste naabritele. Seega siis seegi laul on ühine mitmele läänemere keeli kõnelevale rahvale.

35. Ebavadjapärase sõna on laulus *kammarī*, mis on saadud usutavasti soome naabritelt. Ka see pulmalaul on olnud ühine vadjalastele ja nende keelelt lähedastele isuritele, soomlastele ning

eestlastelegi, kes kõik tunnevad pulma kiitust (V. Salminen VRA, lk. 163 jj-d.).

36. Itk on tegelikult isurikeelne. Üksnes selle algus ja lõpp on enam-vähem vadjakeelsed. Vadja foneetika ja morfoloogia mõju tuleb siiski kogu itku ulatuses esile. See itk on väga oluliseks kriteeriumiks Mat'jo Gerassimova laulude ja itkude algupärale. Mida ta oli kuulnud ja õppinud vadjakeelsena, seda on ta sellisena edasigi andnud. Mis aga oli õpitud isuritelt, see on püsinudki enam-vähem täielikult isurikeelsena. Mat'jo Gerassimova on kõigepealt olnud ikkagi v a d j a l a u l i k, kes on aga osanud ka isuri laule.

XVII. Aleksander Andrejevilt on allakirjutanu pannud kirja mitmesugust vadja rahvaloomingut, nagu muistendeid, pärimusi jne. Kirja on pandud ka uskumusi ja kombestiku kirjeldusi. Aleksander Andrejev oli viimaseid Itšäpäivä küla elanikke, kes vadja keelt kõneles elava keelena igapäevases elus.

1. Urvitamissõnade kohta vt. I 5 ja XVI 22.

XVIII. Vašo Trofimova oli üks neid väheseid, kes kõneles Kukkuzi küla murret. Kukkuzi külas oli ja on praegugi neid vanemaid inimesi, kes räägivad lodusalt kas naaberkülade isuri murrakut või segakeelt, milles isuri murrakute sugemed on esikohal. Kukkuzi põlistest vadja omapärastest joontest on neil säilinud vaid sporaadiliselt üht-tejst. Kukkuzi vadjasubstraadiline keel on kadumas, nagu vadja keel hääbub üldiselt.

1. Vašo Trofimova ütles, et laul olevat rohkem Kotko küla murrakus kui Kukkuzi küla murdes. Tõeliselt ongi keelesuhted sellised. Keelejuhi vanaema olnud Kotkost pärit ja laul olevat kuulnud vanaemalt. Kukkuzi murdes polevat Vašo Trofimova eluajal lauldud. Kõik laulud olevat olnud venekeelsed. Üksnes esitatud laul olnud omakeelne. Seda on lauldud ringmängus liikudes. Ka muud Kukkuzist kirjapandud regivärsid on rohkem isuri- kui vadjakeelsed (vt. muide J. J. L e n s u MГB, lk. 291 jj-d.).

Vadja regivärsside algupärast on soome folkloristide hulgas olnud vaidusi. On väidetud, nagu poleks vadjalastel üldse olnud omi laule, vaid et kõik laulud olevat laenatud isuri ja soome naabritelt (K. Krohn). Teiselt poolt on just vastupidi osutatud, et vadjalased on olnud laulurikas rahvas, kes on naabritele andnud terve

rea pulma-, peo-, kiige-, töö- ning jutustavaidki laule (V. S a l m i n e n). Niihästi siinkohal avaldatud laulud kui ka varem publitseeritud osutavad, et vadjalastel on olnud omi laule ning nad on laule õppinud naabritelt. Võib liiatigi osutada, et sageli pole üldse võimalik kõnelda vaid vadja, isuri või ingeri-soome lauludest. Laulud on olnud ühised eri keeli kõnelevaile läänemere rahvastele, kes on elanud üksteise kõige lähemas naabruses praeguse Leningradi oblasti lääneosas ehk Lääne-Ingeris. Paljudel juhtudel liituvad Lääne-Ingeri laulude juurde ka eesti vanad regivärsid. Publitseeritud ainestik osutab, et vadjalastel on olnud ka omakeelseid loitse ja itkusid, kuigi nad on loitsinud ja itkenud ka isuri keeles.

Regivärsi kõrvale on vadjalastele sünenenud ka teisetüübilisi laule vene eeskujudel, nimelt tšastuškasid ja erineva värsimõõduga laule, mida esitati lõõtspilli saatel.

Паул Аристэ
ВОДСКИЕ ПЕСНИ

На эстонском и водском языках

Ladumisele antud 11. IV 1960. Trükkimisele antud
22. VI 1960. Paber 60 × 92, ¹/₁₆. Trükipoognaid 5,5.
Arvutuspoognaid 4,53. Trükiarv 1000. MB-04065. Tel-
limuse nr. 3859. Hans Heidemanni nim. trükikoda,
Tartu, Ülikooli 17/19. II.

Hind rbl. 4.20 (42 kop.)

Eesti Rahvusraamatukogu

10100006709287

PE $\frac{A}{80}$ 3

00-5962

www.books2ebooks.eu